

Strategisk Utviklingsanalyse

Andøy kommune 2017

Bodø 31.mars 2017, Essensi AS

FORORD

Denne rapporten er en strategisk utviklingsanalyse for Andøy kommune. Den er utviklet i tett samarbeid med Andøy kommune, lokalt næringsliv og Nordland fylkeskommune.

På grunn av knapp frist for å søke om omstillingsstatus i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett, er analysen gjennomført på ca 1 måned. Parallelt har Nordland fylkeskommune gjennomført kjøring av statistikk og prognoser.

En strategisk utviklingsanalyse har en fastlagt struktur anbefalt av Innovasjon Norge, hvorav første del omfatter analyser av samfunns- og næringsliv, og andre del omfatter mulighetsbilde og forslag til vekststrategier. Nordland fylkeskommune dekker første del av den strategiske analysen gjennom sin rapport «Situasjons- og konsekvensanalyse ved nedleggelse av Andøya flystasjon» levert 21.mars 2017. Supplerende kjøring av Andøy i et regionalt perspektiv gjennomføres av Nordlandsforskning, og blir levert fylkeskommunen i mai 2017.

Denne rapporten omfatter derfor primært andre del av en strategisk utviklingsanalyse, og har hovedfokus på mulighetsbilde og fremtidige anbefalte satsinger for å skape vekst.

Essensi as takker for oppdraget og den åpenhet, deltakelse og engasjement som vi har møtt hos Andøy kommune og lokalt næringsliv. Deres innspill og positive innstilling til fremtidsmulighetene i kommunen har vært avgjørende for innholdet i denne rapporten. Vi takker også for godt samarbeid med ordfører, interimsstyre for omstilling og næringsjef i kommunen, samt Nordland fylkeskommune og Innovasjon Norge.

Vi ønsker Andøy kommune lykke til med søknad om omstillingsstatus, og håper at denne analysen gir et godt grunnlag for utvikling av nærmere omstillingsplan og handlingsplan for første fase.

Bodø 31. mars 2017

Berit Anne Laastad

Prosjektleder
Essensi AS

Carina Hepsøe

Prosjektmedarbeider
Essensi AS

INNHold

FORORD	1
1. SAMMENDRAG	3
2. BAKGRUNN, FORMÅL OG GJENNOMFØRING	4
2.1 BAKGRUNN FOR OMSTILLING	4
2.2 FORMÅL	4
2.3 FORANKRING OG METODE – NÆRINGSLIVSMØTE, INTERVJUER OG WORKSHOP	5
2.5 PROSJEKTORGANISASJON	7
3. STÅSTED FOR ANDØY KOMMUNE	8
3.1 ANDØY KOMMUNE I ET REGIONALT PERSPEKTIV	8
3.2 NÅSITUASJON FOR ANDØY KOMMUNE MHT NÆRINGSUTVIKLING	9
4. KOMPARATIVE FORTRINN FOR NÆRINGSUTVIKLING	11
4.1 RÅSTOFF OG NATURRESSURSER	12
4.2 ARBEIDSKRAFT OG UTDANNINGSNIVÅ	13
4.3 NÆRINGSKOMPETANSE	15
4.4 LOKAL KAPITALTILGANG	15
4.5 NÆRHET TIL MARKEDET	16
4.6 VURDERING – KOMPARATIVE FORTRINN	17
5. UTVIKLINGSMULIGHETER EKSISTERENDE NÆRINGSLIV	18
5.1 ANALYSE AV LOKALT NÆRINGSMILJØ OG UTVIKLINGSMULIGHETER	18
5.2 MULIGHETER FOR NÆRINGSSAMARBEID, NÆRINGSKLYNGER, NETTVERK	22
5.3 KARTLEGGING - PROSJEKTIDEER I EKSISTERENDE NÆRINGSLIV OG HOS GRÜNDERE	23
5.4 VURDERING – UTVIKLINGSMULIGHETER NÆRINGSLIV	24
6. ANDØY KOMMUNES ROLLE SOM TILRETTELEGGJER	25
6.1 UTVIKLINGSBEHOV I DET KOMMUNALE SERVICETILBUDET	25
6.2 KOMMUNAL NÆRINGSSERVICE	25
6.3 SENTERSTRUKTUR OG KOMMUNIKASJONER	26
6.4 GRÜNDERKULTUR	28
6.5 KOMMUNALT OMDØMME, RENOMME OG MERKEVARE	28
7. STRATEGISKE VALG – ANBEFALINGER	29
7.1 INNLEDNING	29
7.2 VISJON OG MÅL	29
7.3 SATSINGSOMRÅDER	30
7.4 DELSTRATEGIER	31

1. SAMMENDRAG

Andøy kommune søker om omstillingsstatus etter at Stortinget har vedtatt nedleggelse av Andøya flystasjon. Nordland fylkeskommune har beregnet at konsekvensen av dette kan bli en reduksjon på 339 sysselsatte (16,47 %) og reduksjon i befolkning på 677 innbyggere (13,6 %).

Som en del av forankrings- og strategifasen skal det utarbeides en **strategisk utviklingsanalyse** etter mal fra Innovasjon Norge. Denne rapporten omfatter mulighetsanalysen, og suppleres av situasjons- og konsekvensanalyse fra Nordland fylkeskommune. Innholdet i denne rapporten er basert på dialog og intervju med lokale nærings- og samfunnsaktører i Andøy kommune. Herunder et åpent næringslivsmøte med ca 100 deltakere, intervju med 48 virksomheter og et arbeidsseminar med lokalt næringsliv. I tillegg har det vært to møter med interimsstyret for omstillingsarbeidet i perioden.

Det fremkommer at de største mulighetene for realisering av vekst i kommunen er:

- Beliggenhet og naturgitte ressurser som gir et betydelig potensial for videre utvikling av opplevelser, fiskeri, mat og havbruk. Et viktig fortrinn er nærhet mellom havn og storflyplass.
- Et unikt nasjonalt kompetansemiljø innen romteknologi.
- Menneskene, med kompetanse, samhold og engasjement.

Det fremkommer at de største utfordringene for vekst i kommunen synes å være:

- Befolkningsutviklingen generelt, med færre unge og en aldrende befolkning.
- Fiskekvoter som selges ut av kommunen, og høy etablerings terskel for unge som vil inn i både fiskeri og landbruk. Tilgang på lokal risikokapital.
- Mangel på høyere utdanningstilbud og lærlingeplasser, og overføring av realkompetanse.
- Tilrettelegging, planverk, støtte og veiledning i kommunal administrasjon.

Lokalt næringsliv har i prosessen vist både optimisme og stort engasjement for å bidra til at Andøy kan kompensere for konsekvensene av flyttingen av flystasjonen. De områdene som anses å ha best forutsetninger for fremtidig vekst er fiskeri, havbruk, landbruk, reiseliv og knoppskyting basert på Andøya Space Center med deres virksomheter. Samtidig synes Andøy å stå foran et par sentrale samfunnsutfordringer: At unge bosetter seg i kommunen, og utvikling av større infrastrukturprosjekt som havn og etterbruk av flyplassen. Det anbefales derfor disse satsingsområdene for å skape vekst gjennom omstillingsarbeidet:

For å bidra til næringsutvikling:

1. Andøy som verdiskaper av mat og næringsmidler – satsing på primærnæringer og havbruk.
2. Andøy som opplevelsesdestinasjon – satsing på reiseliv og opplevelsesnæringer.
3. Andøy som arena for fremtidsrettet teknologi – satsing på romteknologi og kompetanse.

For å understøtte næringsutvikling – og bidra til samfunnsutvikling:

4. Andøy som attraktivt bosted for unge – satsing på ungdom, utdanning og bostedskvalitet.
5. Andøy som attraktivt etableringssted – satsing på infrastruktur og næringsvennlig kommune.

Viktige strategier på tvers av satsingsområdene er nyskaping, kompetanse, samarbeid og bærekraftig utvikling.

2. BAKGRUNN, FORMÅL OG GJENNOMFØRING

2.1 BAKGRUNN FOR OMSTILLING

Forsvarets virksomhet ved Andøy flystasjon ble av Stortinget den 15.11.2016 vedtatt flyttet til Evenes i 2023. Andøy kommune vil dermed miste en betydelig andel arbeidsplasser, og vedtaket om flytting innebærer at også befolkningsmengden påvirkes vesentlig. Nordland fylkeskommune har beregnet denne effekten til et bortfall av 339 sysselsatte inklusive indirekte arbeidsplasser og en nedgang på 677 innbyggere 10 år etter flytting. Det tilsvarer en nedgang i sysselsetting på 16,47 % og en befolkningsreduksjon på 13,6 %. Kombinert med generell folketallsnedgang og skjev alderssammensetning med stor andel av eldre innbyggere, setter det Andøy i en spesielt sårbar posisjon.

Med bakgrunn i dette har Andøy kommune, sammen med Nordland fylkeskommune, startet en prosess mot et statlig omstillingsprogram. Som grunnlag for kommunens søknad til Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) om å få status som omstillingskommune, skal det utarbeides en **strategisk utviklingsanalyse** der kommunens konkurransefortrinn og utviklingsmuligheter identifiseres.

Det er lagt opp til en samhandlingsprosess for å komme fram til, og omforenes om, de sentrale innsatsområdene i omstillingsarbeidet og forankre utviklingsretningen i forvaltning, næringsliv og befolkning i Andøy kommune. På bakgrunn av de strategiene og utviklingsretningene som fremkommer, skal det utarbeides et handlingsprogram for omstillingsarbeidet i 2017 og 18 som definerer konkrete aktiviteter og prosjekter for å gjennomføre strategien. Handlingsprogrammet er en egen delleveranse som skal være ferdig medio juni 2017, og inngår ikke i denne rapporten.

2.2 FORMÅL

Formålet med denne strategiske utviklingsanalysen er å gi en bred oversikt over næringsmessige konkurransefortrinn og utviklingspotensialet i Andøy kommune. Samt kartlegge andre sentrale forhold som bør vektlegges når kommunen skal legge en langsiktig næringsstrategi som kan kompensere for tap av arbeidsplasser og lokal verdiskaping som følge av vedtatt flytting av flystasjonen. Basert på denne analysen vil rapporten avslutningsvis peke på anbefalte satsingsområder for omstillingsarbeidet i Andøy kommune.

Målet med dette prosjektet er å:

- Utarbeide grunnlag for mål, satsinger og strategier for å nå omstillingsmålet.
- Herunder kartlegge og forankre potensial, bistå i prioriteringer og veivalg.

I gjennomføring av arbeidet er det vektlagt tett dialog mellom kommunen og næringslivet.

Hovedmålet for et omstillingsprogram vil være å stimulere til og understøtte realistiske vekstideer som kan bidra til å styrke næringslivet, samt sikre og skape nye arbeidsplasser, slik at Andøy kommune får en enda mer robust og variert næringsstruktur.

2.3 FORANKRING OG METODE – NÆRINGSLIVSMØTE, INTERVJUER OG WORKSHOP

I den strategiske utviklingsanalysen er det viktig å involvere og forankre et omforent mulighetsbilde og forslag til strategi. Det har vært gjennomført møter og samtaler med en rekke næringsmiljø, Andøy kommune og andre sentrale ressurspersoner. Dette har bidratt til en god og informativ kartlegging av potensialet, samt stort tilfang på gode prosjektideer og nytenking/utviklingsfokus hos næringslivet.

Intervjuer

Det har vært gjennomført 48 intervjuer i perioden 28. februar - 16. mars med et bredt spekter av næringslivsaktører i Andøy kommune, med det formål å gi informasjon om og få innspill til den strategiske utviklingsanalysen. I forkant av intervjuene ble det utarbeidet en intervjuguide tuftet på mal for strategisk utviklingsanalyse fra Innovasjon Norge. Intervjuguiden dekket en bredde av aktuelle tema innenfor:

- Utgangspunkt og muligheter for næringsutvikling i Andøy – hvor er potensialet størst?
- Om utfordringer og muligheter i egen virksomhet – og i egen næring?
- Ideer til utviklingsprosjekt – egne prosjekter, eventuelt tiltak på tvers av næringer?
- Innspill til organisering og forankring av det videre nyskapings- og omstillingsarbeidet?

Følgende virksomheter/representanter har blitt intervjuet:

Dybdeintervju		
ADCO Eiendommer AS	Andøy Sport AS	Landbruk Andøy Sau og Geit
Adolfson Group	Andøy Videregående skole	Leonhard Nilsen & Sønner AS
Alveland AS	ANS Yngvar J. Fredheim	Midnattsol Camping AS
AndElis Blomster AS	Avinor AS	Nordmela Landhandleri & Kafé AS
Andenesfisk AS	Bleik Fisk AS	Nordtun Gård Bø i Andøy
Andenes Fiskemottak AS	Bleik Trading AS (Nærbutikken Bleik)	Nye Mode AS
Andfjord AS	Byggmester Karl Behrens ENK	Næringssjef Andøy kommune
Andøya Space Center AS	Elsa's Sjømat AS	Opposisjonsleder Andøy Kommune
Andøya Test Center AS	Fabrikken Næringshage AS	Ordfører Andøy kommune
Andøytorg AS	Hverdagsendring Vera Agnarsdatter ENK	Orion Restaurant og Fritid AS
Andøy Bok & Papirhandel AS	Inveto Prosjekt AS	Rådmann Andøy kommune
Andøy Energi AS	J.M. Nielsen Fisk AS	Skredderloftet AS
Andøy Fiskarlag	Joker Risøyhamn AS (Gammelbutikken)	Th. Benjaminsen AS
Andøya flystasjon	Jørgensens Smie & Pub ENK	Vesteraalens AS
Andøy Næringsforening	Karstein Kristiansen Entreprenør AS	Vesterålen Vekst AS (Designfabrikken)
Andøy Reiseliv SA	Landbruk Andøy Bondelag	Vitux AS (Andenes)

Åpent næringslivsmøte og workshop

Det ble avholdt et åpent fellesmøte med næringslivet på Andøy den 28. februar for å informere og engasjere det brede lag av næringsliv til å bidra med kartlegging av nåsituasjon og sette retning for utviklingsarbeidet. Det ble av ordfører Jonni Solsvik og næringssjef Brita Erlandsen orientert om hvor i prosessen man står med tanke på utarbeidelse av søknad om omstillingsstatus. Trond Eirik Dekko Andersen fra Innovasjon Norge orienterte om mål og forutsetninger ved en omstillingsstatus, og hva midlene kan brukes til.

På det åpne næringslivsmøtet arbeidet de ca 100 deltakerne med gruppearbeid, på tvers av næringer, med følgende oppgaver:

- Muligheter og utfordringer for Andøy samfunnet, sett i et næringsutviklings perspektiv?
- Viktige vekstområder som bør prioriteres i en omstillingsstrategi for Andøy?

Kreativiteten og entusiasmen var stor og mange gode forslag og innspill ble presentert. Det har kommet frem mange gode prosjektideer gjennom arbeidet. En fullstendig liste med prosjektideer, unntatt offentligheten, er levert omstillingsstyret.

Den 23. mars ble en omfattende workshop gjennomført med de næringslivsaktørene som tidligere i prosessen ble intervjuet. I forkant ble informasjon fra intervjuene sortert, strukturert og oppsummert, slik at de store linjene i tilbakemeldingene kunne presenteres i denne workshopen, med mulighet for å kvalitetssikre informasjon, komme med innspill og utfyllende kommentarer.

Videre har det vært etablert god dialog med interimstyret for omstillingsarbeidet (et utvidet formannskap) underveis i prosessen. Det har vært bred mediedekning av arbeidsprosessen, i regi av Andøy kommune, med intensjon om å informere godt om det pågående arbeidet.

Kvantitative analyser

Vår mulighetsanalyse suppleres med kvantitative kartlegginger i regi av Nordland fylkeskommune i samarbeid med Nordlandsforskning. Deler av dette er utarbeidet parallelt med denne rapporten, mens Nordlandsforskning sine analyser av lokalt næringsliv blir ferdig medio mai 2017.

Dette omfatter:

1. Oppdatering av grunnlagstall i PANDA og kontrollregning/kvalitetssikring av tidligere gjennomførte konsekvensutredninger.
2. Kryssløpsanalyse: finne fortrinn i kommunen/regionen på bakgrunn av fylkesfordelt nasjonalregnskap (FNR) og kryssløpstabeller.
3. Formalkompetansekartlegging: kryssing av AA-register og utdanningsregister for å kartlegge kompetanse innen næringene knyttet til bransjekoder (NACE-koder).
4. Realkompetansekartlegging

Andre kilder

SSB statistikker, strategisk næringsplan 2010-13 og handlingsplan for næringsarbeid Andøy kommune 2016, Andøy kommunes nettside, NHOs Kommune NM, Nordland Fylkeskommunes delrapport for strategisk utviklingsanalyse «Situasjons- og konsekvensanalyse ved nedleggelse av Andøya flystasjon». Grunnlag for anbefaling om å legge ned Andøy flystasjon – møte med Andøy kommune og tillitsvalgte, presentasjon fra Forsvarsdepartementet.

2.5 PROSJEKTORGANISASJON

Mulighetsanalysen er utført på oppdrag fra Andøy kommune. Essensi har rapportert til næringssjef Brita Erlandsen, og styringsgruppe har vært interimsstyret for omstillingsarbeidet i form av et utvidet formannskap. Nordland fylkeskommune og Innovasjon Norge har bidratt i referansegruppen. Hos Essensi AS har Berit Anne Laastad vært prosjektleder og Carina Hepsøe prosjektmedarbeider.

3. STÅSTED FOR ANDØY KOMMUNE

3.1 ANDØY KOMMUNE I ET REGIONALT PERSPEKTIV

En strategisk utviklingsanalyse skal også se kommunen i et regionalt perspektiv. Her henvises til egen rapport fra Nordland fylkeskommune som dekker dette temaet basert på analyser utført av Nordland fylkeskommune og Nordlandsforskning.

Nedenfor viser vi sammendrag av Nordland fylkeskommunes rapport **«Situasjons- og konsekvensanalyse ved nedleggelse av Andøya flystasjon»**:

«I forbindelse med Stortingets behandling av Langtidsplanen for forsvarssektoren (Prop. 151 S (2015-2016)), ble det 15. november 2016 vedtatt at Andøya flystasjon skal legges ned når nye overvåkningsfly er fasett inn på Evenes i 2023. Andøy kommune ligger i Vesterålen og er den nordligste kommunen i Nordland fylke. Det bodde 4908 innbyggere i Andøy per 01.01.2017, hvorav administrasjonssenteret Andenes hadde omkring 2700 innbyggere.

De sysselsatte på Andøya flystasjon fordeler seg på avdelingene 133 Luftving, FLO, Forsvarsbygg, Cyberforsvaret og E-tjenesten. Stortingets vedtak vil medføre en reduksjon av 272 sysselsatte ved Andøya flystasjon.

Denne rapporten presenterer den historiske utviklingen som har vært i Andøy og belyser konsekvensene ved nedleggelsen. Analysene er gjennomført ved bruk av plan- og analyseverktøyet PANDA og den nyutviklede Omstillingsmodulen, utviklet av SINTEF på oppdrag fra Innovasjon Norge og Pandagruppen.

Andøy kommune har historisk sett opplevd jevn befolkningsnedgang. Siden 1970-tallet har befolkningen blitt redusert fra ca. 8000 innbyggere til dagens nivå på 4908, hvilket tilsvarer en nedgang på om lag 40 %. Siden 2008 har Andøy-samfunnet vært preget av stadig færre barn og unge, samt økning i antall eldre. Per fjerde kvartal 2015 var det 2058 registrerte sysselsatte i Andøy kommune. Kommunal og statlig tjenesteyting utgjør den største næringen i kommunen med 49 % av de sysselsatte. Arbeidsmarkedet klareres med en netto utpendling på 190 sysselsatte.

Konsekvensene ved en nedleggelse av Andøya flystasjon er beregnet til 339 sysselsatte. Dette inkluderer direkte og indirekte virkninger, og utgjør et bortfall av 16,47 % av den totale sysselsettingen sammenlignet med tall for fjerde kvartal 2015. Denne beregningen er gjort med basis i at alle de berørte sysselsatte flytter ut av kommunen, da det forutsettes at alle sysselsatte på flystasjonen flytter med til ny base på Evenes, samt at de indirekte berørte også flytter.

Nedgangen i befolkningen er med samme forutsetninger beregnet til å utgjøre 677 personer 10 år etter nedleggelsen. Sammenlignet med folketallet i 2016, vil dette utgjøre en nedgang på om lag 14 %. Spesielt negativt for Andøy kommune vil den store nedgangen i aldersgruppene 0-15 år og 20-66 år være. Dette kan tolkes som at barnefamilier flytter fra Andøy, da arbeidsføre voksne tar med seg familie og flytter. Dette er en befolkningsgruppe som normalt sett bidrar positivt økonomisk og gjennom annen verdiskaping til samfunnet.

Befolkningsnedgangen kan samtidig medføre en utfordring for det lokale boligmarkedet med boligoverskudd og dertil fallende priser.»

3.2 NÅSITUASJON FOR ANDØY KOMMUNE MHT NÆRINGSUTVIKLING

I arbeidet med kartlegging av lokalt næringsliv og forutsetninger for næringsutvikling, er det fremkommet synspunkter på hva som preger nåsituasjonen for Andøy kommune pr i dag. Bl.a. var dette en del av gruppearbeidet ved næringslivsseminaret den 28. februar på Andenes hvor ca 100 bedriftsrepresentanter deltok. Dette er supplert gjennom intervju.

Oppsummert er dette sentrale momenter som beskriver utgangspunktet for Andøy kommune:

Styrker i dag	Svakheter i dag
<ul style="list-style-type: none"> • Beliggenhet, rett ved «egga» med tilgang til fornybare fiskeressurser ved storhavet og Golfstrømmen med stabil havtemperatur. • Naturressurser og storslått natur, med naturlige forutsetninger for reiseliv og landbruk. 100% garanti for å hval nært kysten hele året, gode forhold for nordlysopplevelser. • Storflyplass med militær infrastruktur, kort vei fra havn, samt regionale og nasjonale flyruter. • Lang erfaring som fiskerikommune med både lokale og fremmedbåter, og veletablerte fiskemottak. • Lange tradisjoner og stor kompetanse innen landbruk, flere yngre som har etablert seg med større bruk. • Nasjonalt unikt teknologimiljø tilknyttet Andøya Space Center med datterselskaper, som også har stort vekstpotensial. Romskipet Aurora som opplevelses- og læringssenter. • Spisskompetanse blant forswarets ansatte. • Samhold i kommunen, godt politisk samarbeids-klima. Kamplyst og vilje, felles ønske om å få til noe sammen. • Blomstrende kulturliv, hvor mange unge er aktive. • Nye moderne kommunale skoler. • Relativt bredt sammensatt næringsliv. 	<ul style="list-style-type: none"> • Befolkningsnedgang – aldrende befolkning. • Høy andel unge som flytter ut. • Avhengighet av flystasjonen som aktør. • Infrastruktur mht. tungvint å komme seg til kommunen. Mangler ved veinett, både lokalt og regionalt, store avstander. • Begrensninger i dagens havner, primært Andenes, men også Bleik, Risøyhamn, Dverberg og Nordmela. Dårlig kollektivtilbud. Dyre flypriser. Begrenset dekning av bredbånd og telefoni i deler av kommunen. • Ikke avklart om/hvordan flybasen med dens infrastruktur kan være en ressurs for næringsutvikling etter flytting. • Fiskerikvoter selges ut av kommunen, og prisen er en barriere for nye fiskere. • Sesongbaserte arbeidsplasser i fiskeri og reiseliv, høy andel importert arbeidskraft. • De store fiskemottakene er eksternt eid, med begrenset lokal innflytelse på utvikling. • Mangler i servicetilbud til fremmedflåten. • Umoden som reiselivsmål, med begrenset utvalg av tilbud, åpningstider, kompetanse, kapasitet, konferansefasiliteter mv. • Liten tilgang på investorkapital. • Begrenset tilgang på attraktive boligtomter. • Manglende utdanningstilbud, mange unge må bort etter første år på vgs. Ikke høyere utdanningstilbud. • En viss splittelse mellom «by og bygd». • Få felles møtearenaer. • Behov for forsterket kommunal tilrettelegging.

Muligheter i fremtiden	Trusler i fremtiden
<ul style="list-style-type: none"> • Økt lokal verdiskaping av fisk som råvare; videreforedling til nasjonalt- og internasjonalt marked. • Flytransport av fersk fisk ut til verden (Asia/USA) direkte fra Andenes (7 timer). Og eventuelt passasjertransport i retur, kombifly? • Styrket infrastruktur via moderne havner med økt tilfang av fisk, samt næringsareal for foredling og fiskericluster. Åpner muligheter for reiseliv med cruiseanløp. • Generell økning i vinterturisme/nordlys-turisme, og søken etter det rene og ekte. • Ta i bruk hele kommunen i større grad, bl.a. i satsing på reiseliv. Økt utnyttelse av reiselivs- markedet som Hurtigrutas daglige anløp representerer, formidle kystkultur i by og bygd, utvikle nye opplevelser og aktiviteter. Etablere nye bedrifter. • Økt fokus på Andøy sin historie og tradisjon • Utviklingsprosjekter med stort potensial tilknyttet miljøene hos ASC. • Forsterke samarbeid og koordinert markedsarbeid innen/på tvers av bransjer; handel, reiseliv, fiskeri og landbruk, samt romteknologi. • Gode naturgitte forutsetninger for oppdrett som en av Norges viktigste næringer i fremtiden. Muligheter for landbaserte anlegg for ulike marine arter. • Arealplanlegging med økt tilrettelegging for næringsutvikling og attraktive boligtomter. Bedre veier over Okla/Dverberg, sørspissen av øya og Andenes-Sortland. • Samfunnstrend med fokus på miljø, grønn teknologi, ren mat og bærekraftig næringsliv • Etablere flere utdanningsplasser i samarbeid med ASC. • Dra i samme retning – via felles strategi og økt lokal samhandling. 	<ul style="list-style-type: none"> • Fraflytting, pga. forsvarrets vedtak om å flytte ansatte og en forsterket trend med at ungdom flytter tidlig ut. • Få unge vil satse innen fiskeri/havbruk. • Begrenset økonomi og kapasitet i mange små- og mellomstore bedrifter til å realisere vekstpotensial. Utålmodighet i møte med byråkrati. • Utsettelse og manglende finansiering av havneprosjekter. • Forsvaret «binder opp» flyplassområdet for beredskap etter flytting av luftforsvaret. • Handel og nærbutikker, som sentral infrastruktur i bygder, legges ned. • Utfordring mellom testskyting og fiskeri, kan skremme vekk hvalen? • Arealkonflikter – romteknologi, reiseliv, landbruk? • Usikkerhet knyttet til kapasitet og drift av fergeruten Andenes-Gryllefjord på Senja? • Manglende kommunal kapasitet til å legge til rette for næringsutvikling.

De fremste fortrinn som Andøy har for videre næringsutvikling, fremheves som:

- Kommunens naturgitte beliggenhet med kort vei til fiskefeltene, kort avstand mellom havn og storflyplass, samt lang kystlinje med variert og spektakulær natur.
- Menneskene som bor her, med et bredt spekter av kompetanse basert på tradisjonsrik kystkultur og fremtidsrettede bedrifter og virksomheter. Et sterkt samhold basert på erfaring om at en må ta grep selv for å skape utvikling.

4. KOMPARATIVE FORTRINN FOR NÆRINGSUTVIKLING

I dette kapitlet vil vi se nærmere på hvilke fortrinn Andøy kommune har for næringsutvikling. For å vurdere slike komparative fortrinn tar vi utgangspunkt i viktige ressurser for næringsutvikling, såkalt produksjonsfaktortilgang inndelt i følgende kategorier:

- Råstoff og naturressurser
- Arbeidskraft og utdanningsnivå
- Næringskompetanse
- Teknologi
- Lokal kapitaltilgang
- Nærhet til markeder

Nordland fylkeskommune har bestilt en kvantitativ analyse fra Nordlandsforskning som analyserer nærmere Andøy kommunes komparative fortrinn. Denne vil kunne gi ytterligere innspill til omstillingsplan og handlingsprogram for 2017-18.

Vi vil i fortsettelsen gi en indikasjon på vesentlige produksjonsfaktortilganger basert på informasjon fra de kvalitative undersøkelser som er gjennomført med åpent næringslivsmøte, workshops, samtaler og intervju. Vi vil ta utgangspunkt i å beskrive de områder som gjennom den kvalitative prosessen har utmerket seg og fremstår som særlig relevante satsingsområder; reiseliv og opplevelser, fiskeri og havbruk, teknologi og kompetanse.

Generelt kan det synes som at Andøy kommune har et relativt bredt sammensatt næringsliv. NHOs Kommune NM 2014 viser at Andøy kommune ligger på 6. plass i Nordland fylke og 48. plass totalt for landet når det gjelder næringsvariasjon. Dette kan sies å være et komparativt fortrinn i seg selv.

	Sysselsatte etter hovednæringer 2015	
Jordbruk, skogbruk og fiske	171	8,3 %
Industri og bergverksdrift	92	4,5 %
Kraft- og vannforsyning	25	1,2 %
Bygge- og anleggsvirksomhet	165	8,0 %
Varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet	227	11,0 %
Transport og kommunikasjon	105	5,1 %
Finans og forretningsmessig tjenesteyting	137	6,7 %
Offentlig forvaltning og annen tjenesteyting	1117	54,3 %
Uoppgitt	19	0,9 %
Totalt	2058	100,0 %

Sysselsatte etter hovednæringer per 31. desember i Andøy kommune. Kilde: SSB/PANDA

Hvilke komparative fortrinn har Andøy kommune basert på tilgang til produksjonsfaktorene?

4.1 RÅSTOFF OG NATURRESSURSER

Andøy kommune er en kystkommune med kort vei til fiskefeltet, tilgangen til fisk og havets ressurser er stor, slik at råstofftilgangen for fiske og fiskeindustrien må vurderes som sterk. Beliggenhet og de naturgitte forhold med Eggakanten så nær, Golfstrømmen som gir temperert vann og geologiske forutsetninger i Andfjorden, setter Andøy i en sterk posisjon. Andfjorden er en av landets mest fiskerike fjorder. Det pekes på at Andøy også synes å ha helt unike forhold for oppdrett på bakgrunn av ovennevnte forhold. På den andre siden fremstår generelle kvotepolitiske retningslinjer, strukturelle endringer i fiskeriflåten og salg av kvoter som kritiske faktorer for råstofftilgang. Generasjonsskifter og manglende mulighet for unge til å kjøpe seg inn i fiskerinæringen, grunnet betydelige investeringsbehov, reduserer muligheten for å utnytte potensialet i tilgang til råstoff lokalt. Samtidig har det de senere år vært en betydelig økning i fremmedflåten som leverer sin fangst til Andøy hvilket gir vekst i råstofftilgangen. Her står havneutvikling sentralt, slik at flere fiskebåter finner det hensiktsmessig å levere sin fangst til mottak i Andøy kommune. Både havnen på Andenes, men også de andre havnene i kommunen, er altså kritisk infrastruktur for å beholde og øke tilgang til råstoff. Forbedringer av havnene i samhandling mellom fiskere, fiskeindustrien og kommunen kan sikre store verdier for Andøy.

«Våre naturgitte ressurser, med Golfstrømmen utenfor døren og Eggakanten så nær, setter oss i en helt unik posisjon til å kunne fortsette å leve av fisken».

Landbruk har spesielle gode forutsetninger for dyr i utmark pga. ingen rovdyrproblematikk.

Reiselivsnæringen har et stort potensial for videreutvikling, til å løfte «Destinasjon Andøy» og plassere den på kartet. Andøy har en fantastisk og spektakulær beliggenhet; langt nord, urørt og med opplevelse av ro og stillhet. Særegen natur hvor hav, himmel og fjell møtes, naturgitte ressurser som fiske, hval og nordlys, byr på attraksjoner og opplevelser som det er stor etterspørsel etter.

Fotograf: Marten Bril

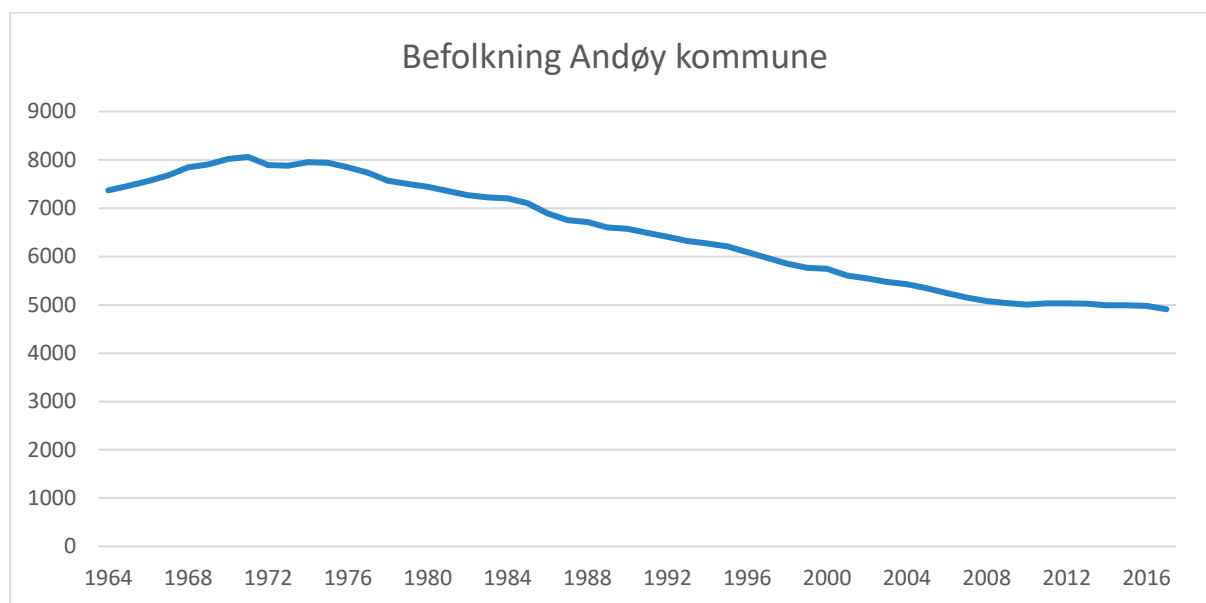
Teknologi og Andøy er et kapittel for seg selv, med Andøya Space Center i front har kommunen et kompetansemiljø unikt i nasjonal sammenheng, som evner å tiltrekke seg arbeidskraft fra et globalt marked. Beliggenheten på den nordlige halvkule og andre naturgitte forhold ligger til rette, og skaper fortrinn for Andøya Space Center sin romrelaterte virksomhet på mange vis.

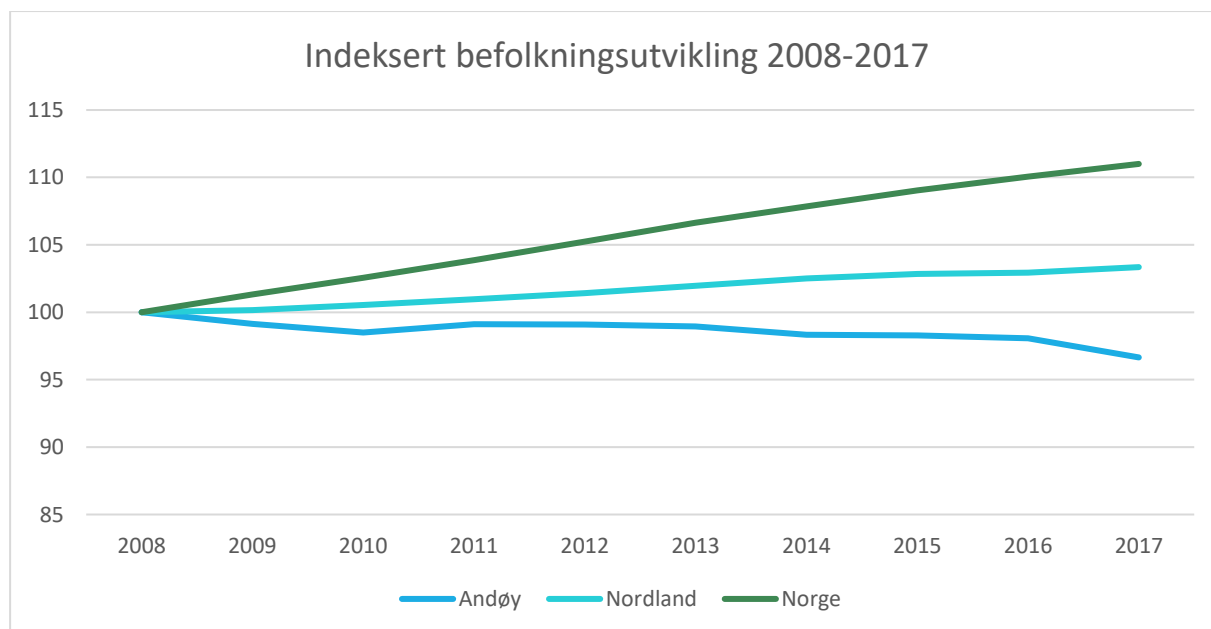
4.2 ARBEIDSKRAFT OG UTDANNINGSNIVÅ

Dynamikken i befolkningsutvikling, flyttemønster og utdanningssystem bestemmer i stor grad tilgangen til arbeidskraft og hva slags kunnskap og kompetanse som kan tilføres Andøy kommune i fremtiden.

Fra begynnelsen av 70-tallet og frem til i dag har Andøy vært preget av befolkningsnedgang. I perioden 2008-2017 har Andøy hatt en nedgang i befolkningen som helhet på 3,35 %.

Befolkningsmengde Andøy kommune per 1. januar 1964-2017. Kilde: SSB

Indeksert Befolkningsutvikling per 1. januar 2008-2017. 2008=100. Kilde: SSB

Alderssammensetningen i Andøy kommune er i dag preget av skjevhet, med en aldrende befolkning og mindre andel unge enn hva som er ønskelig. Spesielt negativt er den store nedgangen i aldersgruppene 0-15 år og 20-66 år. Dette kan tolkes som at barnefamilier flytter fra Andøy, og at en del arbeidsføre voksne tar med seg sin familie og flytter.

	Andøy		Nordland		Norge	
	Vekst 2008-2017	Årlig vekst 2008-2017	Vekst 2008-2017	Årlig vekst 2008-2017	Vekst 2008-2017	Årlig vekst 2008-2017
0-5 år	-17,15 %	-2,02 %	-3,20 %	-0,36 %	4,44 %	0,49 %
6-15 år	-21,09 %	-2,57 %	-11,76 %	-1,38 %	2,21 %	0,24 %
16-19 år	2,27 %	0,35 %	-3,44 %	-0,38 %	4,16 %	0,46 %
20-66 år	-3,64 %	-0,41 %	3,85 %	0,42 %	11,35 %	1,20 %
67-79 år	23,17 %	2,40 %	31,44 %	3,09 %	37,93 %	3,65 %
80 år +	-5,15 %	-0,57 %	1,01 %	0,11 %	1,09 %	0,12 %

Gjennomsnittlige befolkningsendringer i aldersgrupper per 1. januar 2008-2017. Kilde: SSB/PANDA

Videre har Andøy kommune i dag i liten grad utdanningstilbud etter videregående skole (vgs.). Mangel på høyere utdanning er en kritisk faktor ettersom de unge må reise bort for å studere. Erfaringsbasert forskning indikerer en korrelasjon mellom hvor ung du er når du reiser bort fra hjemkommunen din, og hvorvidt du flytter tilbake til lokalsamfunnet. Intervjuer peker på at det også er mangel på lærlingsplasser i Andøy, hvilket innebærer at en andel unge må bo borte i ung alder.

Man bør styrke vgs. tilbudet, samt utrede muligheten for lokalisering av forskningsmiljøer og høyere studier på Andøy. Det vil være særlig viktig å etablere tilbud til utdanning og kompetansestøttende tiltak som støtter opp under de næringer man har naturlig grunnlag for å lykkes med i kommunen. Det være seg realkompetansetiltak og lærlingeplasser innen primærnæringer og havbruk, som sikrer at kritisk kompetanse overføres til nye generasjoner, studier rettet mot romteknologi, miljøteknologi og marinbiologi, som del av et universitetsstudium «filial Andøy», eller vgs.-linjer innrettet mot reiseliv og service. Her er mulighetene mange for å skape attraktive tilbud slik at man beholder de unge gjennom et langt utdanningsløp, med tilhørende mulighet til å sette riktig retning for befolkningsutvikling og fremtidig sysselsetting.

Vi har notert oss at der er betydelige spenninger knyttet til forsvarets flytting av aktiviteter fra Andøy til Evenes. Forhold som vil ha store konsekvenser for tilgang til arbeidskraft og kompetanse. Videre er avstandene fra Andøy til eksterne tettsteder relativt store, noe som følgelig påvirker pendlingsmulighetene til og fra Andøy kommune.

Det er også en utfordring at fiskerinæringen i stor grad synes å være sesongbasert. I dag har man en høy andel importerte sesongarbeidere. Man er avhengig av helårlige leveranser til fiskeindustrien dersom man skal kunne tilby arbeid gjennom hele året. Ved utvikling av nye arbeidsplasser i fiskeindustrien, er det ønskelig å satse på lokal arbeidskraft.

4.3 NÆRINGSKOMPETANSE

Andøy kommune er en av Nordlands største fiskerikommuner, med lange tradisjoner og bred kompetanse innenfor fiskeri. Det vil være kritisk å få overført realkompetansen innen fiskeri til yngre generasjoner, og at man søker å gjøre yrket så attraktivt som mulig for de unge. Det pekes på at det også er behov for å utvikle næringskompetansen ifm. etablering av egen virksomhet, samt utvikle kompetanse innen videreforedling og markedsattraktivitet.

Mulighetene som ligger i utnyttelse av ressursene og videreforedling av råstoff fremstår som vesentlige ift fremtidig verdiskaping i lokalsamfunnet. Samtidig synes det å være kompetansemiljøer og enkeltpersoner med store planer for fremtiden på Andøy, der finnes lokale krefter med stor kunnskap om og engasjement omkring videreforedling av fisk og oversikt over mulighetsbildet for fiskeoppdrett.

Næringskompetanse innenfor reiseliv og opplevelsesbaserte næringer oppleves å være i positiv utvikling, men må sies å være i en utviklingsfase. Det er behov for en betydelig sterkere destinasjonstankegang med fokus på å utvikle et mer profesjonalisert og markedsrettet samarbeid innen næringen. Rendyrking av konsepter med unike attributter, differensiering av produkter og tjenester og «pakketering» av disse, slik at de fremstår som en del av et felles destinasjonstilbud krever solid markeds- og kommunikasjonskompetanse, og stiller store krav til å samarbeide og tenke helhet.

Andøya Space Center (ARC) og Andøya Test Center (ATC), samt Nasjonalt senter for romrelatert opplæring (NAROM) er i dag etablert i Andøy kommune. Dette gjør Andøy til en av Norges viktigste næringsklynger innen romfartsteknologi. Med tilknytning til dette miljøet finnes det i Andøy flere bedrifter med egen utviklingskompetanse, som tar og vil kunne ta ytterligere initiativ til nye bedriftsetableringer, knyttet til erfaringen som vinnes gjennom forskning- og utvikling. Dette kompetansemiljøet må kunne sies i seg selv å være et av Andøys sterkeste komparative fortrinn.

Forsvaret har spisskompetanse både innenfor tekniske og militære miljø som også har overføringsverdi til næringslivet generelt.

Videre har Andøy tidligere vært omstillingskommune og har dermed vesentlig kompetanse i lokalsamfunnet knyttet til dette arbeidet, som kan utnyttes i en ny omstillingsfase.

«Man har etablert en god kollektiv selvtillit i samfunnet, med evne til å se fremover – Andøy folket er med sin kreativitet og betydelige engasjement godt rustet til å møte fremtidige utfordringer».

4.4 LOKAL KAPITALTILGANG

Innen fiskeri og fiskeindustrien vil et begrenset lokalt eierskap av fiskerimottak være en kritisk faktor for videreutvikling og verdiskaping. Samtidig er kvoter dyre og unge fiskere har utfordringer med å etablere seg i næringen på bakgrunn av de kapitalbehov som kreves. Kommunen har stønadslånsordninger til kjøp av fiskefartøy, hvor yngre fiskere som vil ta steget inn som egen fartøyeier har prioritet. Det ytes rente- og avdragsfrie lån. Kommunen formidler at slike stønadslån de seneste årene har vært medvirkende til å realisere flere fiskefartøyprosjekt.

Også innen landbruk er lokal kapitaltilgang en utfordring. Store investeringer i bygningsmasse, hvor utbyggingskostnader ikke står i forhold til markedsverdi, skaper finansielle utfordringer.

Reiseliv er sammensatt og består av mange små aktører preget av lokalt eierskap hvor utfordringer omkring kapitaltilgang er et fellestrekk. Reiselivsnæringen har de senere år gjort kostbare investeringer. Opplevelsesbedriftene er en viktig del av næringen, og Andøy har flere bedrifter som leverer kvalitetsopplevelser. Disse bidrar erfaringsmessig med økt trafikk inn til kommunen, noe som gir positive ringvirkninger. Utfordringen er å få et tilstrekkelig besøksvolum og inntjening nok til å kunne investere videre i forbedring av produkter og tjenester.

Målet med statens eierskap i Andøya Space Center er å styrke norsk forskning og høyteknologisk næringsliv gjennom drift og videreutvikling av infrastruktur for teknologiuttesting og naturvitenskapelig forskning. Selskapet skal ha effektiv drift.

Det fremkommer i intervjusammenheng at det finnes næringsmiljø med lokal forankring som har betydelig investeringsevne, og som kan være tilgjengelig dersom de rette prosjektene lanseres. Det foreslås blant annet å opprette et næringsfond som blir profesjonelt forvaltet av næringsaktører, som et supplement til kommunens allerede eksisterende næringsfond. Her kan f.eks. unge fiskere få hjelp til å kjøpe båt via lån med gunstige betingelser, og med avtale om eget eierskap til båt som resultat.

På generelt grunnlag er lokal kapitaltilgangen gjengs utfordring for de fleste små- og mellomstore bedrifter i Andøy kommune.

4.5 NÆRHET TIL MARKEDET

Samferdsel er viktig for å utvikle et bærekraftig næringsliv. De fleste virksomheter har behov for transport og logistikk i større eller mindre grad. Kundegrunnlaget for samtlige næringer, som utmerker seg som relevante satsingsområder, retter seg i stor grad mot et internasjonalt marked og eksport. Innenfor reiseliv og opplevelsesnæringen vil naturligvis nærheten til markedet være stor når kundene er på plass, men det fordrer at det er *«reason to go»* i første omgang.

4.5.1 Om Andenes havn og flyplassen

Effektive og trygge fiskerihavner er en viktig forutsetning for verdiskaping og bosetting langs kysten. Både markedsmessig og arealmessig finnes et stort potensiale for økt aktivitet ved Andenes havn. Havna har en unik beliggenhet med kort avstand til eggakanten og de rike fiskefeltene i området. Dagens havn og havnefasiliteter begrenser imidlertid kapasiteten for landing av fisk og mottak av fartøy, og dermed også mulighetene for ytterligere næringsutvikling knyttet til havna. For at potensialet skal kunne hentes ut må havna gjennomgå større utbyggingstiltak, og det pekes på behovet for å etablere gode servicefunksjoner for fremmedflåten. Med bakgrunn i dette har Kystverket og Andøy kommune igangsatt planarbeid for en større utbygging. Hensikten er å bedre sikkerhet, tilgjengelighet og liggeforhold i hele havna; for kystflåte, industriflåte og fremmedflåte, samt å legge til rette for økt næringsaktivitet. Utvikling av havna vil være det største foreslåtte fiskerihavntiltaket i Nasjonal transportplan, og vil gi Andøy kommune et komparativt fortrinn av stor betydning, særlig om man ser dette i sammenheng med kort avstand mellom havn og flyplass. Flyplassens geografiske beliggenhet, gjør at man lang på vei vil kunne kompensere for at man ikke har nærhet til markedet.

Både havna og flyplassen må sees som kritisk utløsende faktorer for mange av de enkeltprosjekter som lokalt næringsliv tegner konturene av.

For flyplassen må man så tidlig som mulig avklare fremtidig bruk og i hvilken grad arealene vil være tilgjengelige for andre næringsrelaterte formål. Det er mange interessenter som ser arealene som attraktive for deler av sin fremtidige virksomhet, med nærhet til både havn, sjø og ferskvann - og en gunstig fraktsituasjon.

«Vi kan fly fersk fisk til Beijing på 7 timer»

Fergen fra Andenes til Senja er en annen nøkkelfaktor ifm. nærhet til markedet. Det fremkommer fra intervjuer at det er en utfordring at fergen har liten kapasitet og at det burde være flere avganger.

4.6 VURDERING – KOMPARATIVE FORTRINN

De viktigste trekkene i vurderingen av produksjonsfaktortilgangen for Andøy:

- Befolkningsnedgang – aldrende befolkning.
- Manglende utdannelsestilbud – må beholde de unge så lenge som mulig.
- Realkompetanse innen fiskeri – må overføres til nye generasjoner.
- Utvikle næringskompetansen – men også utnytte all den kompetansen som allerede finnes.
- Spisskompetanse innen teknologi – vesentlig komparativt fortrinn.
- Utfordringer med lokal kapitaltilgang – næringsfond og dialog med «investeringssterke miljøer».
- Hovedsakelig eksportrettet internasjonalt marked – for både fiskeri, reiseliv og teknologikompetanse.
- Havn og flyplass – særlig viktig infrastrukturtiltak for vekst og sysselsetting.

Sammenliknet med mange av nabokommunene er fortrinnene som Andøy har ikke helt unike fortrinn som kommunen er alene om å ha. Mange av de omkringliggende kommunene har flere av de samme fortrinnene knyttet til seg. Likevel er den totale vurderingen at Andøy kommune med sin beliggenhet og tilhørende naturgitte forhold, sammen med flere andre positive trekk i produksjonsfaktortilgangen, har flere komparative fortrinn som kan og bør være mulig å utnytte, særlig innen følgende områder:

- Fiskeri, foredling og havbruk
- Reiseliv og opplevelsesbaserte næringer, også på tvers av fiskeri og landbruk
- Teknologi og kompetanse

Moderne havner og storflyplass fremstår som særlige kritiske infrastrukturtiltak og forutsetninger for å kunne utnytte potensialet i produksjonsfaktortilgangen, slik at Andøy kan utnytte sine komparative fortrinn.

Det er viktig å bygge fremtidig næringsstrategier ved å utnytte de fortrinn som den enkelte næring har på en målbevisst og strukturert måte. Erfaring tilsier at det er lettere å skape videreutvikling eller ny næring innenfor områder man allerede har gode forutsetninger for å lykkes.

5. UTVIKLINGSMULIGHETER EKSISTERENDE NÆRINGSLIV

5.1 ANALYSE AV LOKALT NÆRINGSMILJØ OG UTVIKLINGSMULIGHETER

I vår intervjubaserte undersøkelse med dybdeintervju av sentrale ressurspersoner og et bredt lag av næringslivsaktører i Andøy kommune, ble deltakerne bedt om å rangere hvilke områder som hadde størst potensiale for næringsutvikling i Andøy. Resultatet ble en prioritering av følgende områder:

- Primærnæringer og havbruk
- Reiseliv og opplevelsesbaserte næringer
- Teknologi og kompetanse
- Kultur- og ungdomssatsing

De fleste ser betydelige muligheter for omsetnings- og sysselsettingsvekst i de nevnte næringene. På grunn av store sesongsvingninger innenfor reiseliv og spesielt fiskeri, er det en utfordring å skape helårs arbeidsplasser. Innenfor teknologi er man avhengig av at miljøet rundt Andøya Space Center lykkes med større enkeltprosjekter og knoppskyting, som i seg selv kan gi betydelig vekst i lokale arbeidsplasser. Det pekes på at samarbeid på tvers av næringene, men også blant aktørene innen hver næring, vil være avgjørende for å skape vekst i sysselsetting. Vekst i sysselsetting vil ha positive ringvirkninger også på andre områder og næringer enn de tre som nevnt ovenfor.

Det vil samtidig være avgjørende for utviklingen av Andøy samfunnet at man klarer å skape en attraktiv bostedskommune, med særlig fokus på å beholde de unge. Tilrettelegging og fokus på etablering av bl.a. gode utdanningstilbud, attraktive kultur- og fritidsaktiviteter og miljøskapende arenaer står sentralt, og vil bidra til at de unge får et ønske om å bosette seg i Andøy kommune for fremtiden.

Av mulighetsrom innenfor næringsutvikling pr prioritert område peker intervjuene mot følgende:

5.1.1 Primærnæringer og havbruk

Andøy kommune har lange tradisjoner for fiskeri og havbruk, med mange fortrinn basert på sin beliggenhet og naturgitte ressurser. Havet og havets ressurser har gjennom Andøys historie dannet grunnlag for næringsliv og bosetting, og utgjør også i dag et viktig fundament i Andøy samfunnet. Mulighetene som ligger i utnyttelse av ressursene fremstår som vesentlige ift verdiskaping lokalt. De intervjuede har stor tro på potensiale for utvikling og kommersialisering ved foredling av fisk og utnyttelse av biprodukter som i dag ikke utnyttes i særlig stor grad.

Andøy har et aktivt landbruk som tradisjonelt har hatt stor betydning, og som består som en viktig næringsgren for kommune. Mange unge har de senere årene etablert seg og gjort store investeringer for en mer effektiv gårdsdrift. De intervjuede forventer ikke stor vekst i antall arbeidsplasser ifm. det tradisjonelle landbruket, men det pekes på at mer effektive bruk vil kunne øke verdiskapingen. Det største potensialet ligger innen økte kvoter på melk og økt produksjon av storfekjøtt. Storfemarkedet synes å ha en underdekning, mens sauemarkedet er godt dekket.

Kompleksiteten innenfor primærnæringer og havbruk er stor, med mange lokale aktører og behov for å ivareta mange interesser. Det fremkommer helt klart å være mange enkeltaktører som har prosjekter med stor grad av realisme og stort potensial for etablering av både direkte og indirekte

arbeidsplasser, samtidig er det et stort kapitalbehov som må ivaretas for å realisere planene. Økt satsing på teknologi og automatisering vil kunne skape lønnsomhet innen næringene.

Fiske og fiskeindustrien

Fiske er altså et næringsområde i Andøy kommune med lange tradisjoner og mange dyktige yrkesutøvere. Det er kritisk at man retter fokus mot å bevare og overføre realkompetansen som finnes i Andøy mellom generasjoner og sikrer nyrekruttering til næringen. For den enkelte fisker er det kapitalkrevende å ekspandere. Unge fiskere trenger motivasjon og støtte både i form av etablererkompetanse og kapital for å våge å satse på et yrke innen næringen.

Fra «gullalderen» fram til slutten av 70-tallet og videre fram til i dag er sysselsettingen i fiskeindustrien i Andøy kommune redusert vesentlig. Hovedårsaken ligger i markeds- og effektivitetsforhold, hvor produksjonsmetoden av filet i blokk ikke lenger er lønnsom. Det er vår forståelse fra intervju at man ikke forventer større endringer i kvotesituasjonen sammenliknet med tidligere, på den andre siden vil vekst i fremmedflåten gi en viss økning i råstofftilgangen. Man er tydelig omforent i Andøy om at øking i antall arbeidsplasser i fiskeindustrien derfor hovedsakelig må komme innenfor videreforedling av fisk, nye typer råstoff og utnyttelse av biprodukter. Markedsmessige, teknologiske og økonomiske forhold vil bl.a. avgjøre om det er mulig og hvor godt man lykkes.

«Vi skal skape verdens fremste verdikjede for fisk!»

Oppdrett

De intervjuede ser med stor optimisme på mulighetene for oppdrettsaktivitet i Andøy kommune, basert på de naturgitte forutsetninger som foreligger. Flere enkeltaktører har presentert store planer som bør kunne gi betydelig sysselsetting dersom de realiseres, også innen landbasert oppdrett.

Geologiske forhold i Andfjorden som er relativt dyp med få terskelområder gjør at det er gjennomgående god vannutskiftning både i overflate og ved bunn. Vannmassene består i all hovedsak av kystvann hvor Golfstrømmen bidrar til at temperaturforholdene er gunstige og velegnet for fiskeoppdrett og en rekke andre akvatiske organismer. Geografisk beliggenhet gjør at kommunen unngår sur nedbør fra andre europeiske land og Russland spesielt. Det er heller ingen store industriområder eller andre store forurensningskilder i nærområdet, og lokal forurensing fra landbruk, fiskerinæring, industri og bosetning er også relativt liten.

Også innenfor landbasert oppdrett synes optimismen å være stor ift. fremtidige muligheter for vekst og sysselsetting. Hensiktsmessig lokaliseringsstruktur og tilgang til gode lokaliteter vil være helt avgjørende for utviklingen, både med hensyn til sykdom og miljø, men også i forhold til en rasjonell og kostnadsbesparende drift. Det fremstår ikke som det er mangel på potensielt gode oppdrettslokaliteter. Flyplassen er et av områdene som pekes på som et velegnet areal for landbasert oppdrett, med bl.a. god tilgang til ferskvann, og en ideell fraktsituasjon. Mange av de intervjuede peker på at god arealplanlegging er avgjørende for best mulig utnyttelse av lokalitetene.

Landbruk

Landbruket har også lange tradisjoner i Andøy og har stor betydning som en del av kulturhistorien. Landbruket er også viktig for tjenesteytende næringer og reiseliv. Her er det potensial for produksjonsøkning og effektivisering av driften, samarbeid og utvikling av opplevelsesbaserte

tjenester som f.eks. åpne gårder, gårdsturisme, salg av lokal kvalitetsmat, caféer etc. I denne sammenheng er både bevaring av arbeidsplasser og etablering av nye viktig.

Tilsvarende som for fiskerinæringen, er lokal kapitaltilgang innen landbruk en utfordring. Store investeringer i bygningsmasse, hvor utbyggingskostnader ikke står i forhold til markedsverdi, skaper finansielle utfordringer. Det fremstår som særlig viktig å ivareta fremtidige generasjonsskifter og sørge for at landbruket fremstår attraktivt og gjøres tilgjengelig for de unge. Hva skal til for at de unge vil overta brukene? Spesielt gjelder dette melkebruk, hvor kritisk faktor er tilgang og finansiering av melkekvoter. Gode økonomisk ordninger for de unge som vil satse er viktig.

En annen kritiske suksessfaktorer for landbruket er tilgang til gode beiteområder. Det synes å være attraktive muligheter for beite sør i Andøy, og behov for nydyrking av beitemark. Videre understrekes det i intervjuer viktigheten av tilgang til lokal veterinær.

5.1.2 Reiseliv og opplevelsesbaserte næringer

Det viktigste konkurransefortrinnet til reiselivsnæringen i Nord-Norge er spektakulær natur, samt kulturhistorien knyttet til menneskenes liv og levende i et hardbarket klima. Alle vi har intervjuet peker på reiseliv som en næring med uforløst potensial for Andøy. Både beliggenhet og de naturgitte forutsetningene ligger til rette for å utvikle næringen i vesentlig større grad enn i dag.

I tillegg til de naturgitte forhold, har Andøy også mennesker med entreprenør ånd. Dette gir et godt grunnlag for å skape særegne reiselivsprodukter og opplevelser. Nasjonal turistvei, hvalsafari med 100 % garanti, romskipet Aurora og nordlys mv., gir mulighet for større tiltrekning og attraksjon.

Mulighetene er betydelige, men for å utløse markedspotensialet som finnes innen reiseliv, kreves et større samarbeid og en felles satsing. Det er mange små aktører innen reiseliv i Andøy, og i intervjuer fremkommer det at det samarbeides godt på lokalt nivå, men at det foreligger store muligheter omkring samordning av produkter, opplevelser, overnatting og bevertning. Det foreslås å etablere en felles nettside – med mulighet for online booking og kjøp av varer og tjenester. Næringen ønsker et utvidet og mer profesjonalisert samarbeid, med fokus på å utvikle en sterkere destinasjonstankegang og samles om et felles destinasjonsløft for Andøy.

«Vi må sammen sette Andøy på kartet»

De intervjuede fremstår som enige om at det er to relevante spørsmålet som må stilles: «Hvorfor får vi gjester hit?» og «Hva skal til for å gi gjestene en god opplevelse - også når det er dårlig vær?» Kan vi lage badstuer i havna ala «*after- hvalsafari*», kommenterer en kreativ person fra bransjen.

Vi har notert at det er oppfatninger vedrørende manglende kapasitet mht overnatting og bevertning. Hovedutfordringen er i sesong. Tilgjengelig statistikk for overnattingsbelegg viser at det ikke er mange dager i sesong hvor kapasitet er en reel utfordring. At mindre lokale aktører allikevel opplever at de har et kapasitetsproblem er en utfordring, særlig fordi det gjerne er slike aktører som tilfører opplevelsestilbudet i Andøy sin egenart. Videre synes det å være rom for utvikling ifm. bespisning, i alle fall med tanke på bredde i sortiment og åpningstider.

5.1.3 Teknologi og kompetanse

Samtlige intervjuede har store forventninger til og tro på Andøya Space Center (ASC), og de to datterselskapene NAROM (Nasjonalt senter for romforskning) og Andøya Test Center (ATC), sin virksomhet som et av fremtidens lokomotiver i Andøy vedrørende sysselsetting og bostedsattraktivitet generelt. Det knytter seg store muligheter til ASC sin aktivitet innenfor romteknologi. ASC er en unik kompetansebedrift som vekker stor interesse globalt og tiltrekker seg arbeidskraft fra hele verden. I dag er ASC en robust arbeidsplass med svært liten «turn over» og gode resultater, hvor alt overskudd går til videre vekst og utvikling. Deres virke og suksess vil ha store ringvirkninger for sysselsetting i Andøy for alle næringer, og virksomheten vil kunne representere et mangfold av kompetanse i Andøy sin befolkning i fremtiden. ASC har i dag også betydning for reiseliv og Andøy sin tiltrekningskraft på turister.

NAROM får også mye oppmerksomhet utenfor landets grenser og representerer en mulighet til å skolere ungdom og gjøre Andøy til noe unikt. Det blir viktig for Andøy kommune å understøtte dette med å legge til rette for interesse og entusiasme omkring romteknologi ved bl.a. å videreutvikle videregående skole sine tilbudet og mulighet for relevant høyere utdanning.

Også innen fiskeri og fiskeindustrien vil teknologi- og automatiseringsprosjekter for effektivisering av bl.a. filetproduksjon, høyteknologiske båter, oppdrettsanlegg etter fornybarhets prinsippet o.l. kunne skape behov for teknologisk kompetanse og sysselsetting.

5.1.4 Kultur- ungdomssatsing

At Andøy kommune opprettholder og utvikler sitt tydelige fokus på et blomstrende kulturliv ansees som særdeles viktig for å opprettholde bostedsattraktiviteten i kommunen. Et bredt og åpent kultur- og fritidstilbud for de unge er avgjørende for å vinne ungdommens hjerte og etablere vilje til å bosette seg i Andøy. Kulturens autonomi og de unges uforpliktende mulighet for fri skaperevne, underbygger motivasjon, glede og engasjement - og skaper samhold og felleskap på tvers av generasjoner. Kulturskolen i Andøy trekkes frem som en arena med fornøyde brukere, og man verdsetter og anser arrangementer som «Nordlyst» og «Rock mot rus» som viktige kulturbærere i Andøy samfunnet. Videre har arbeidet og lanseringen av «The Whale» skapt stort samhold og engasjement i befolkningen.

«The Whale løfter Andøy som destinasjon, og skal bli et hvalmuseum verden ikke har sett maken til»

Det synes som at Andøy har et rikt utvalg av kultur- og fritidsaktiviteter å by på, det pekes dog på at det er behov for å utvikle transportmulighetene knyttet opp mot disse for at de unge skal kunne benytte seg av tilbudene på en god måte. Samtidig fremkommer det å være et utviklingspotensial i forhold til lavterskeltilbud og et ønske om større fokus på «dårlig vær» aktiviteter, sistnevnte vil også ha stor betydning for reiseliv og turisme. Andøy folkebibliotek fremheves som viktig sosial arena og kulturell møteplass, med et ønske om utvidet åpningstid og sommeråpent lokale.

Et kontinuerlig fokus og arbeid omkring bostedsattraktivitet og utdanningstilbud vil være særlig viktig for å beholde og tiltrekke seg de unge. Videre vil som nevnt godt tilrettelagte elev- og lærlingebedriftsordninger og ungdomsbaserte arbeidsplasser være nødvendige tiltak for å unngå

behovet for å reise bort i ung alder. Næringslivet understreker at det må legges til rette for og etableres arenaer for at de unge blir hørt og involvert i omstillingsarbeidet. De som er unge i dag vil i fremtiden i mange tilfeller arbeide i yrker vi ikke kjenner i dag, man må etablere dialog på tvers av generasjoner og være fremsynte.

5.2 MULIGHETER FOR NÆRINGSSAMARBEID, NÆRINGSKLYNGER, NETTVERK

Vurderinger i strategisk utviklingsanalyse og tilbakemeldinger fra næringsaktører i Andøy, viser at det er et gjennomgående og tydelig ønske om utvikling av fellestiltak og arenaer for utveksling av erfaringer og kompetanseoverføring. Samarbeid på tvers av næringene løftes frem som en viktig forutsetning for at Andøy skal lykkes i en omstillingsfase.

Mange næringslivsaktører melder om å ha egne bransjeorganisasjoner de samarbeider godt med, men ønsker et tydeligere og mer profesjonalisert lokalt samarbeid. Det må understrekes at det også fremkommer at næringslivet på Andøy har et godt grunnlag for og stor vilje til samarbeid. Hovedpoenget er at dette kan forsterkes og profesjonaliseres.

«Vi må sikre at man har en røst lokalt og drar i samme retning!»

Næringslivet i Andøy har en aktiv næringsforening. De som har engasjement i foreningen synes å ha nytte av den. Det oppfattes som positivt at foreningen nå er styrket ift ressurser, og samlokaliseringen med Andøy Reiseliv pekes på som et mulighetsrom for tettere samarbeid næringene imellom. Det bør videre være mulig å motivere til deltakelse og samle et bredere spekter av aktører, på bakgrunn av hva som fremkommer i intervju.

Som en del av nasjonalt næringshageprogram har man etablert Andøy Næringshage, et samarbeid mellom ADCO Eiendommer og Fabrikken Næringshagen på Sortland. Her forstår vi at gründere kan få kontorplass mens de arbeider med planer for egen bedrift, at man har tilgjengelig kompetanse på forretningsutvikling og kan få bistand til å områ seg i byråkratiet. Det pekes på at næringshagen ikke skal være noen erstatning for næringsarbeidet i Andøy kommune, men et komplement. Det har videre blitt foreslått at representanter fra næringslivet tar initiativ til å etablere et næringsutviklingsselskap som kommunen og næringslivet eier i fellesskap. Hva skal til for å motivere til dette?

J.M. Nilsen Fisk AS på Nordmela er med i det statlige Arena-prosjektet «Arena Innovasjon Torskefisk», som startet i 2015. Det er syv fiskebåter og 13 fiskekjøpere med i prosjektet. Det er muligheter for at fiskefartøy fra Andøy deltar i prosjektet, men ingen deltar pr dags dato. I dette prosjektet samarbeider fiskere og fiskeindustri i Vesterålsregionen, for å øke verdiskapingen i hvitfisknæringen. Med fokus på kompetanseutvikling og forsterket samspill med utdanningsmiljøer, samt tilrettelegging for økt etter- og videreutdanning innenfor klyngen. Kompetanse vil være avgjørende for å stimulere til vekst og innovasjon både i eksisterende og nye vekstområder i marin sektor og relaterte næringer.

Ved å utvikle det regionale samspillet i Vesterålen gjennom et større og mer sammensatt næringsliv, nettverk og arbeidsmarked, øker også handlingsrommet for omstilling og ny virksomhet i Andøy. Sammen med fiskeri og havbruk, er opplevelsesbasert reiseliv, med relatert mat- og kulturnæring, områder der både Vesterålen og Andøy har stort potensial for videreutvikling. Fokus bør være å

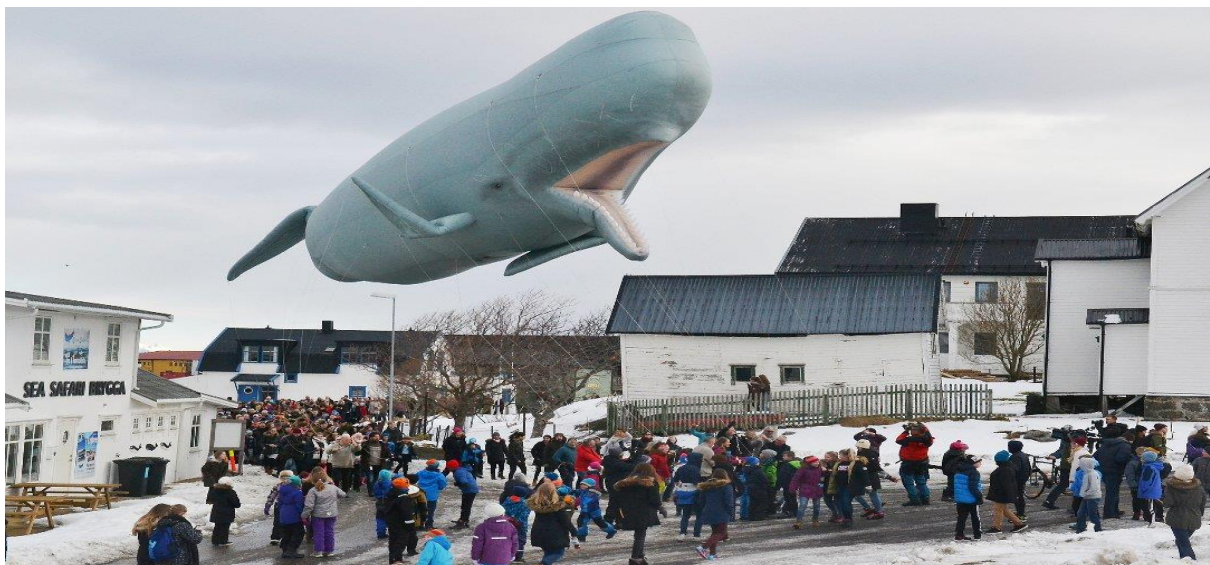
styrke det strategiske samarbeidet innen næringene og utnytte koblingen til nasjonale og regionale bedriftsnettverk. Ved å jobbe sammen kan man møte fremtidens utfordringer, klynger og nettverk vil være gode verktøy både for å styrke næringslivets omstillings- og utviklingsevne og for å bidra til regional vekst.

5.3 KARTLEGGING - PROSJEKTIDEER I EKSISTERENDE NÆRINGSLIV OG HOS GRÜNDERE

I forbindelse med intervjuer med næringslivet er det kartlagt mange prosjektideer og forslag til utviklingstiltak som kan bidra til næringsutvikling lokalt. Dette omfatter bedriftsinterne vekstplaner eller muligheter, forslag til fellestiltak på tvers av bedrifter og bransjer, samt ideer til mulige veksttiltak som pr nå ikke har en eier.

Mange av disse forslagene er nevnt i denne rapporten, og vil naturlig bygge opp under de strategiske satsingsområdene nevnt i neste kapittel. De bedriftsinterne prosjektene er unntatt offentlighet, og levert direkte til oppdragsgiver.

I neste fase av omstillingsarbeidet skal Andøy kommune utarbeide en handlingsplan for 2017-18. Her vil det være naturlig å adressere fellestiltak og større prosjektområder fra nevnte prosjektlister.

Fotograf: Fredrik Sørensen, Bladet Vesterålen

5.4 VURDERING – UTVIKLINGSMULIGHETER NÆRINGS LIV

Det fremkommer at de største mulighetene for realisering av vekst i kommunen er:

- Beliggenhet og naturgitte ressurser som gir et betydelig potensial for videre utvikling av opplevelser, fiskeri, mat og havbruk. Et viktig fortrinn er nærhet mellom havn og storflyplass.
- Et unikt nasjonalt kompetansemiljø innen romteknologi.
- Menneskene, med kompetanse, samhold og engasjement.

Det fremkommer at de største utfordringene for vekst i kommunen synes å være:

- Befolkningsutviklingen generelt, med færre unge og en aldrende befolkning.
- Fiskekvoter som selges ut av kommunen, og høy etablerings terskel for unge som vil inn i både fiskeri og landbruk. Tilgang på lokal risikokapital.
- Mangel på høyere utdanningstilbud og lærlingeplasser, og overføring av realkompetanse.
- Kompetanse, planverk, støtte og veiledning i kommunal administrasjon.

Som antydnet ser næringslivet selv på klare muligheter for videre utvikling, særlig innen de satsingsområder som synes å ha størst potensial. Næringslivet har mange gode prosjektideer og klare oppfattelser om hvilke kritiske nøkkelfaktorer som må være på plass for å gjøre suksess, det være seg infrastrukturtiltak eller kapitalbehov.

Det vil være viktig å bevare og utvikle arbeidsplasser knyttet til kultur og miljøskapende tiltak som øker bostedsattraktiviteten og ivaretar befolkningens glede og trivsel i hverdagen. Et tydelig fokus og arbeid med dette vil være helt avgjørende for å opprettholde Andøy som attraktiv bostedskommune for de unge.

Kreativ omstilling starter på individnivå, man bør holde fokus på deltakelse også for små bedrifter og samfunn, det handler om å se og høre folk, engasjere til å «dra lasset sammen». Meningsforskjeller ute hos folk ift hvilke prosjekter man satser på må aksepteres og forvaltes.

6. ANDØY KOMMUNES ROLLE SOM TILRETTELEGGER

6.1 UTVIKLINGSBEHOV I DET KOMMUNALE SERVICETILBUDET

Kommunen sitt basistilbud på områder som skole, barnehage og sosiale tjenester er i hovedsak vurdert som positivt av de som ble intervjuet. Man er også stort sett fornøyd med fritidstilbudet i kommunen, og det uttrykkes særlig stor entusiasme for kulturtilbudet og viktigheten av å opprettholde dette.

6.1.1 Boligtilbud og boligareal

Det fremstår ikke som at det er mangel på boliger i Andøy, men at det er mangel på attraktive tomter og bomiljøer for nyetablering og tilflytting. Mange vil ha hus på en godt plassert tomt, gjerne med utsikt til havet, og tenker at det bør være mulig å tilrettelegge for flere attraktive tomteområder, tatt i betraktning de store tilgjengelige arealene som finnes i kommunen.

Det er ønskelig at man tilrettelegger for gode og attraktive botilbud, både på leie- og eie markedet, og at man etablerer mindre boenheter for unge arbeidstakere, førstegangsetablerere og studenter.

6.1.2 Barnehager og skoletilbud

Andøy kommune har gjort vesentlige endring i skolestrukturen de siste årene. Kommunen har nå 2 skoler, en på Andenes og en i Risøyhamn, begge med elever fra 1. til 10. klasse. I tillegg er det to private Montessori skoler i Andøy, en på Bleik og en på Åse, med elever fra 1. til 7. klasse. Det pekes på den store verdien skolebyggene har som møteplass for innbyggerne, og deres bidrag til et levende lokalsamfunn. Det fremstår fra intervjuene at man har hatt vanskeligheter med å trekke til seg faglærte lærere på Andenes skole, med tilhørende skoleresultater under landssnittet.

Som tidligere nevnt er behovet stort for å utvikle attraktive linjer på videregående skole, samt tilbud for høyere utdanning, viktige bidrag for å beholde de unge i Andøy. Det foreslås alt fra studieretninger innen droneteknologi og marinbiologi til bachelorstudier for piloter og befalsskole. Det pekes også på at det er behov for å styrke lærlingebedriftsordningene for å unngå behovet for å reise bort i ung alder, samt for å sikre overføring av realkompetanse. Flere stiller spørsmål ved om kommunens involvering i denne forbindelse bør være sterkere for å øke tilfanget på lærlingeplasser, gjennom å informere godt om ordningen og motivere til engasjement.

Andøy kommune drifter 7 barnehager og der finnes ytterligere to private. Pr nå er det kø ved barnehagen på Andenes, men alle er sikret plass innen fristen.

6.2 KOMMUNAL NÆRINGSSERVICE

Kommunen synes å være en god tilrettelegger for næringslivet generelt, en god samarbeidspartner med internt godt politisk samarbeidsklima, og en fanebærer av *«viljen til å få til noe sammen, hvor alle vil det beste for kommunen»*.

Mange av de intervjuede peker dog på behovet for å oppgradere kompetanse og servicenivå for å skape en enda mer næringsrettet kommunal organisasjon. Det vil være et stort behov for god

veiledning, solide prosesser og støtte underveis i omstillingsarbeidet. Kommunen må sørge for å inneha kompetansen og nok ressurser til å være nettopp en offensiv og profesjonell tilrettelegger for næringslivet.

Det synes som kommunen er seg bevisst behovet for å være mer på offensiven ift service, veiledning og tilrettelegging for næringslivet, og har allerede tatt flere positive grep for å styrke egen administrasjon. Dette gjelder både innenfor teknisk avdeling og næringsavdeling som er tilført flere stillinger, samt økt fokus på intern leder- og kompetanseutvikling, hvor engasjert medarbeiderskap er et stikkord.

Omstillingsstatus vil kreve ekstra av Andøy kommune i form av etablering av et omstillingsprogram som skal forvalte midler, vurdere prosjekter og gi veiledning til næringslivet. I tillegg til god informasjon og samhandling med kommunens politiske og administrative ledelse. Denne organisasjonen må være fleksibel og serviceinnstilt.

6.2.1 Planarbeid og næringsutvikling

Kommunen har en egen teknisk etat som også er planavdeling, avdelingen er viktig for næringslivet i kommunen. Gjennom arbeidet med den strategiske utviklingsanalysen har vi møtt en del misnøye knyttet til hvordan planarbeidet forvaltes, med særlig fokus på lang behandlingstid. Manglende forvaltningsmessige ressurser vil kunne bremse en dynamisk og fleksibel utvikling av næringslivet. På den positive siden har kommunen tatt grep og det er bl.a. ansatt en ny teknisk sjef. Ute hos næringslivet tas dette som et signal på at man søker å forbedre seg.

Andøy kommune har en arealplan som ble vedtatt for ca 3 år siden. Det er i dag mange søknader om dispensasjon fra denne, og flere mener at planen burde rulleres snarlig. God arealplanlegging og beslutninger omkring viktig infrastruktur er noe av det næringslivet er mest opptatt av på vei inn i en omstillingsfase. Som tidligere nevnt vil store arealplanprosjekter, som havneutvikling og flyplassutvikling, være kritiske infrastrukturtiltak som danner forutsetningen for etablering av virksomhet og mange av prosjektene næringslivet har «i lomma» pr dags dato. I lys av behovet for en jevnlig justering og rulling av arealplanene, med stadig flere søknader om utvidelser og kamp om lokaliteter, vil det forekomme et ytterligere press på tjenestene til det kommunale tilretteleggerapparatet.

Andøy kommune er i gang med utvikling av samfunnsdelen av kommuneplanen, og har ikke hatt slik plan tidligere. Kommunen har en egen næringsplan fra 2010 og næringsstyret har vedtatt årlige handlingsplaner for disponering av næringsfondet.

6.3 SENTERSTRUKTUR OG KOMMUNIKASJONER

Andøy kommune ligger i Vesterålen og er den nordligste kommunen i Nordland fylke. Tettstedet Andenes er administrasjonssenter i kommunen og har om lag 2700 innbyggere per 1.1.2017. Av den totale befolkningen i kommunen, er 74 % bosatt i de fire tettstedene Andenes, Bleik, Åse og Risøyhamn.

Samtlige vi har intervjuet er veldig fornøyd med å ha et kommunesenter og opplever å ha godt utbygde sentrumsfunksjoner. Det offentlige tjenestetilbudet fremstår i all hovedsak som å være i tråd med forventningene. Man mener å ha et godt tilbud innen handel, men det pekes på sider som for korte åpningstider og begrenset tilbud innen bespisning. Vi oppfatter også at det forekommer en

lokaliseringsdiskusjon omkring det å huske på at Andøy kommune har flere steder i tillegg til kommunesenter Andenes å ivareta. Det pekes på som særlig viktig for engasjementet i en omstillingsprosess, at man tenker på hele kommunen under ett når man prioriterer retning og innsats.

«Bleik med sitt mangfold av aktiviteter er stemningsskaper for en hel kommune»

Hovedveiforbindelsen til Andøy er Rv. 85 fra E10 i Gullesfjordbotn til Sortlandsbrua og Fv. 82 videre nordover på Hinnøya via bro over Risøysundet til Andøy. Den går gjennom fastlandsbygdene i Andøy og følger øyas østside til kommunesenteret på Andenes. Det går også fylkesveier på vestsiden av øya fra Andenes sørover til Åknes. Fra disse er det flere tverrgående forbindelser over til Fv. 82. Det er en gjengs oppfatning blant de intervjuede at det er behov for vesentlig vedlikehold og oppgradering og eventuell omlegging av trasé for Fv. 82 for å sikre god kommunikasjon og et velfungerende næringsliv. Kjølhågen er en flaskehals hvor sikkerheten heller ikke er tilfredsstillende.

Foruten veikommunikasjon er Andøya lufthavn, én av fem lokale lufthavner i Lofoten/Vesterålen. Fra Andøya lufthavn er det direkteruter til Bodø, Harstad/Narvik, Stokmarknes, Svolvær og Tromsø. I tillegg har man sesongrute direkte til Oslo. Opprettholdelse av dette tilbudet, og gjerne utvidelse, vil være avgjørende for næringsutvikling i Andøy kommune.

Det samme gjelder for fergen mellom Andøy og Senja. Her er det særlig viktig for reiseliv og turisme å sikre et godt og langsiktig tilbud. Sommerrute fra Gryllefjord på Senja til Andøy er i dag drevet av Torghatten. Det pekes på at ferge er for liten og at det har vært inntil 800 biler som ikke kom med i løpet av en sesong. Det er ønskelig med en forlengelse av sesongen for å imøtekomme behovet.

Som en del av reiselivssatsingen er arbeide med utvikling av «den ytre kystriksvei» og «nasjonal turistvei» positivt. Dog pekes det på at man må holde fokus på å etablere god infrastruktur knyttet til bobilplasser, toaletter etc., at veien sør på øya bør utvikles, og at veien fra Nordmela til Dverberg over Buskholen/Okla som ikke vinter brøytes er en utfordring for turistene, da kartet ikke viser at den er stengt slik at mange turister kjører feil.

Hurtigruten anløper tettstedet Risøyhamn to ganger daglig, ett nordgående anløp og ett sørgående. Det pekes på hvor viktig det er for befolkningen og utvikling av næringslivet generelt at Hurtigrutens nåværende modell opprettholdes, med tre viktige fundament – turisme, frakt og passasjertrafikk.

Majoriteten av innbyggerne i Andøy fremstår å ha god tilgang til høykapasitets bredbånd, det blir likevel nevnt av flere, at det er mangler både med bredbånd og mobildekningen i deler av kommunen. Som en del av det å gjøre Andøy kommune til en attraktiv bo- og arbeidskommune vil det være av avgjørende betydning å ha god telefoni- og bredbåndsdekning. Dekningsgrad og kostnader er viktig for hvor det er mest hensiktsmessig og lønnsomt å etablere næringsvirksomhet.

6.4 GRÜNDERKULTUR

Det fremkommer fra intervjuene at den samhandling som er etablert i Andøy kommune mellom gründere og kommunens næringskontor gjennom mange års arbeid har gitt glede, arbeidslyst og optimisme hos småbedriftene. Støtte har blitt bevilget fra kommunalt næringsfond og det er særlig tre momenter som har vært tillagt vekt; kvinner som prioritert målgruppe, «jobb for to - aspektet» og tiltak som sikrer bosetting.

For å ytterligere styrke og støtte små bedrifter og stimulere til gründervirksomhet, foreslår næringslivet en førstelinje etablererveiledning i kommunen, dette underbygger behovet for en sterk næringsseksjon som nevnt over.

Andøy næringshage oppleves som et positivt tiltak og en god arena for gründere, men man ønsker en tydeligere profesjonalisering og et mer kraftfullt miljø med god struktur og tydeligere tjenester.

For å stimulere de unges interesse og engasjement ift bedriftsetablering og gründertankegang foreslås det at prosjekter som ungdomsbedrift i den videregående skole bør hjelpes videre også etter at de i skolens regi er slutført.

6.5 KOMMUNALT OMDØMME, RENOMME OG MERKEVARE

Andøys geografisk beliggenhet ift naturgitte ressurser og kommunens nærhet til naturen i seg selv - med gode vilkår for friluftsliv, sammen med trivelige engasjerte folk, bør være faktorer som «selger» Andøy og som det er mulig å bygge et godt omdømme på for fremtiden.

Andøy kommunen har gjort en reise fra først å betraktes som en fiskerikommune, til å være mere kjent som en forsvarskommune utad, for så de senere år å betraktes som også en reiselivskommune - mye takket være spektakulær hvalsafari og kunnskapsturisme innenfor nordlys. Det pekes på at man for fremtiden også bør videreføre, styrke og støtte seg til en tydeligere fiskeriprofil, samt utnytte det store potensialet som ligger innenfor teknologi og kunnskap. Kombinasjonen av fokus på tradisjonsrike næringer og evnen til å stryke og videreføre disse gjennom innovasjon og nytenkning er slagkraftig i omdømmesammenheng.

Andøy synes å ligge hjertet nær for de som kjenner kommunen fra innsiden. Det synes å være særlig stor vilje i befolkningen til å stå sammen og «bygge Andøy». Vi opplever at det er stort engasjement og motivasjon for å begrense effekten av flytting av forsvaret, og et stort ønske om å sette Andøy på både Norges- og verdenskartet. De vi har intervjuet mener og tror at også storsamfunnet og omkringliggende regioner assosierer Andøy med noe positivt – som et godt sted å bo og leve. Noen kommenterer dog at man i fortsettelsen må være forsiktige ift omdømme, når det gjelder holdning og meningsutvekslinger omkring forsvarets nedleggelse, slik at man ikke oppleves som sutrekommunen.

Språkets makt har blitt fremhevet som et sentralt element i forhold til omdømme og identitetsbygging, og er et sterkt virkemiddel ifm. med ledelse og påvirkning for å underbygge en positiv identitet og forvalte et godt omdømme omkring Andøy samfunnet – stikkordene er å være hverandres ambassadører. Verbet «å framsnakke» ble oppfunnet i Andøy.

«Det er vi som bor her som bestemmer om lyset er på i Andøy».

7. STRATEGISKE VALG – ANBEFALINGER

7.1 INNLEDNING

I dette kapittel vurderes hvordan omstillingsarbeidet kan bidra til en forsterket næringsutvikling. Erfaring fra andre omstillingsområder viser at følgende punkter er viktig:

- Næringslivet og kommunen må samarbeide tett. Roller og ansvar må være avklart mellom aktørgruppene politikere, administrasjon og næringsliv. Det må etableres arenaer for kommunikasjon og drøfting av behov, tiltak og organisering for gjennomføring. Det må være akseptert at partene må legge inn en betydelig innsats for å kunne lykkes.
- Målrettet samarbeid. Det viktigste er å arbeide med de områder som gir størst gevinst, og ikke søke å gi «litt til alt og alle». Dette krever hard prioritering og målrettet samarbeid. Omstillingsressursene skal brukes tidlig i utviklingsprosessene og kunne vise til mulige resultat/forretningsplaner. Disse skal være så gjennomarbeidet at det ordinære virkemiddelapparat kan bidra i den videre utvikling. Begrepsapparatet PLP vil hjelpe i denne prosessen.

I det videre presenterer vi *forslag* til mål og strategier for omstillingsarbeidet.

Omstillingsstyret må senere utarbeide en omstillingsplan med årlige handlingsplaner, som i sin tur godkjennes av kommunestyret. I den fasen vil det måtte gjøres ytterligere prioriteringer av mål og strategi. Normalt vil kommunens samfunnsplan legge overordnede føringer for omstillingsstrategien. Da denne er under utvikling i Andøy, bør visjon og mål i selve omstillingsplanen ses i sammenheng med denne når samfunnsplanen er ferdig.

7.2 VISJON OG MÅL

Det bør utvikles en overordnet visjon for omstillingsarbeidet, som beskriver et ønsket fremtidsbilde når omstillingsperioden på anslagsvis 6 år er ferdig.

Selve omstillingsprogrammet bør fastsettes konkrete mål for sitt arbeid, som kan knyttes til bl.a.:

- Ambisjon om å skape lokal vekst i verdiskaping og sysselsetting
- Å styrke næringsgrunnlaget og bidra til etablering av nye arbeidsplasser
- Å bidra til at næringsstrukturen i kommunen er mer robust og variert
- Å bidra til å styrke utviklingsevnen lokalt ilt perioden

Basert på de til dels dramatiske prognosene om befolkningsnedgang de kommende 10 år, vil vi foreslå at en overordnet ambisjon er å stagnere befolkningsnedgangen og kompensere for sysselsettingseffektene ved flytting av forsvaret. Dette er krevende, og betyr en langsiktig ambisjon om å bidra til netto vel 300 arbeidsplasser direkte og indirekte, samt at det bidrar til å opprettholde en befolkning på ca 4.900 innbyggere over tid.

Under arbeidet med denne strategiske utviklingsanalysen er det vedtatt en ambisjon om at omstillingsarbeidet ilt en 6-års periode skal ha som mål å bidra til en økning på 350 sysselsatte i Andøy kommune. Vi snakker da om en brutto økning fra siste måling 4. kvartal 2015.

7.3 SATSINGSOMRÅDER

Basert på kartlagt informasjon og synspunkter fra Andøy-samfunnet, samt vurderinger av lokale vekstmuligheter og fortrinn er dette anbefalte satsingsområder i et ekstraordinært omstillingsarbeid.

For å bidra til næringsutvikling:

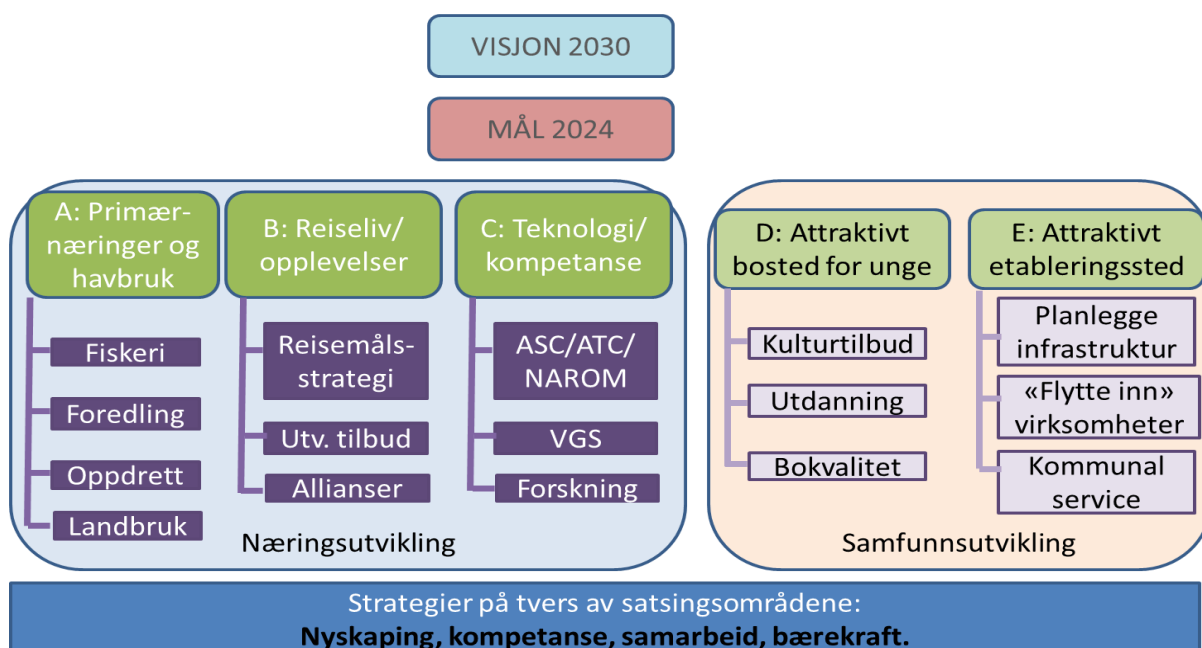
1. Andøy som verdiskaper av mat og næringsmidler – satsing på primærnæringer og havbruk.
2. Andøy som opplevelsesdestinasjon – satsing på reiseliv og opplevelsesnæringer.
3. Andøy som arena for fremtidsrettet teknologi – satsing på romteknologi og kompetanse.

For å utløse næringsutvikling – og bidra til samfunnsutvikling:

4. Andøy som attraktivt bosted for unge – satsing på ungdom, utdanning og bostedskvalitet.
5. Andøy som et attraktivt etableringssted – satsing på infrastruktur og næringsvennlig kommune.

Pkt. 1-3 er de bransjene som peker seg ut som de områdene med størst potensial for fremtidig vekst i sysselsetting og verdiskaping i Andøy. Det vil kreves betydelig nytenking, samarbeid og utviklingsarbeid for å realisere dette vekstpotensialet. Det bør være et hovedfokus for **omstillingsprogrammet** å stimulere og utfordre eksisterende næringsliv og gründere på dette. Pkt. 4-5 er områder som betyr mye for utvikling av et fremtidsrettet lokalsamfunn. Trenden med stor utflytting av unge må forebygges, og Andøy må bli mer attraktiv både som bosted og etableringssted. Sistnevnte omfattes også kritisk infrastruktur som kan være utløsende som tilrettelegging for næringsutvikling, spesielt havneprosjekter og sivil utnyttelse av flyplassområdet. Her vil det være særlig viktig at **Andøy kommune** fremstår som en aktiv tilrettelegger for næringsutvikling. Dette arbeidet kan skje via politisk påvirkning, masterplaner og god samhandling med næringslivet. Det vil ikke være naturlig å bruke eventuelle omstillingsmidler til investering i større infrastruktur, men til tidligfaseprosjekter for å legge strategier for slik tilrettelegging.

En mulig arbeidsdeling med omstillingsprogrammet er at *næringsutvikling* primært tillegges omstillingsorganisasjonen, men Andøy kommune tar et særskilt ansvar for *samfunnsutvikling*.

7.4 DELSTRATEGIER

Nedenfor skisser vi forslag til delstrategier for å realisere satsingsområdene nevnt ovenfor. Disse er i all hovedsak basert på innspill fra næringsliv og kommunen. Lokalsamfunnet er overraskende enige om tre hovedområder; fiskeri, reiseliv og romteknologi. Basert på innspill i workshop og dialog med interimsstyret for omstillingsarbeidet, er satsingsområde 1 utvidet fra fiskeri og havbruk til å inkludere også landbruk.

Delstrategiene har fire fellesnevner som er å anse som strategier som går på tvers av satsingsområdene. Dette er **nyskaping, kompetanseutvikling, samarbeid og fokus på bærekraft.**

7.4.1 Andøy som verdiskaper av mat og næringsmidler – satsing på primærnæringer og havbruk.

Effekt mål: Å forsterke Andøy sin posisjon som en av de sterkeste fiskerikommunene i Nordland, med en lønnsom og fremtidsrettet primærnæring.

Resultat mål: Øke sysselsettingen med 50 innen 2024.

I fiskermanntallet pr 2015 viser at det 173 som har fiske som hoved- og binæring i Andøy kommune. I vintersesongen er det også et betydelig antall fremmedbåter som leverer til mottakene på øya. Næringen selv er opptatt av å satse på økt videreforedling, både for et lokalt, nasjonalt og internasjonalt marked. Samtidig er det et dilemma at det pr i dag er høyere lønnsomhet på å levere fisken som råvare enn bearbeidet. Det påpekes derfor at foredling må skje med fokus på nisje- og kvalitetsprodukter, samt utnyttelse av biprodukter fra fisk. Pr 2015 viser tall fra SSB at det var 27 sysselsatte i fiskeriforedling i kommunen.

Sjømatnæringen er en nasjonal vekstnæring i Norge, og også en prioritert næring i Nordland fylke. Andøy har pr i dag ingen/liten aktivitet innen oppdrett, men har naturgitte forutsetninger for at dette kan bli en voksende næring, både innen rødfisk og andre/nye marine arter. Viktig forutsetninger for å lykkes med ambisjon om økt råvaretilgang og lokal verdiskaping innenfor fiskeri og havbruk, er infrastruktur som moderne havner og muligheten knyttet til rask transport via lokal flyplass.

Landbruk er en annen del av primærnæringene i Andøy kommune som har lange tradisjoner. I følge SSB er det 43 sysselsatte pr 2015 i næringen, og det anslås ca 45-50 bruk med produksjon av melke (ku- og geitemelk), kjøttproduksjon (fe, sau, gris) og egg. Det anses å være et begrenset potensial for sysselsettingsvekst i næringen, men landbruk er viktig for å beholde spredt bosetting og kulturlandskap. Det er kritisk at unge rekrutteres til næringen, og at det legges til rette slik at de kan ha økonomiske forutsetninger for nødvendige investeringer og kvotekjøp. Næringen har potensial til å satse på økt produksjon via effektivisering og samarbeid, samt lokal mat og andre gårdsprodukter.

Både landbruk og fiskeri, har betydning for kulturhistorie og opplevelser som kan videreutvikles i samarbeid med reiseliv.

Mulige delstrategier for å oppnå målsettingen:

- Legge til rette for levering av mer hvitfisk i Andøy
- Økt fokus på kvalitet og bærekraft i råvarebehandling for å oppnå økt verdiskaping
- Arbeide for å beholde kvoter i kommunen, samt vurdere finansieringsordninger for kvotekjøp
- Utvikle foredlingsindustri og nisjeprodukter basert på fisk og biprodukter
- Utrede og utvikle oppdrettsmuligheter for rødfisk og andre/nye marine arter
- Utrede og legge til rette for direkte flyeksport av fersk fisk fra Andenes
- Stimulere til klyngesamarbeid og kompetanseoverføring
- Legge til rette for rekruttering av flere unge til primærnæring og havbruk, samt «framsnakking» av næringen
- Bidra til økt verdiskaping innenfor landbruk, samarbeid i og mellom næringer, samt generasjonsskifte som sikrer et fremtidsrettet landbruk i kommunen.

7.4.2 Andøy som opplevelsesdestinasjon – satsing på reiseliv og opplevelsesnæringer

Effektmål: Å utvikle Andøy til en attraktiv helårs reiselivsdestinasjon.

Resultatmål: Øke sysselsettingen med 100 innen 2024.

Andøy har tatt en nasjonal posisjon innenfor hvalsafari, har et unikt opplevelsessenter med romskipet Aurora, samt andre muligheter som daglig anløp av Hurtigruten, nasjonal turistvei, levende bygdesamfunn og ulike aktivitetstilbud. Lokalt er det påpekt at det er kapasitetsmangel for overnatting, kurs- og konferansefasiliteter og bespisningstilbud. Andre påpeker at selv om det er fullt på Andenes, er det ledig kapasitet i andre deler av kommunen. Overnattingsstatistikk viser at det er betydelig ledig kapasitet året sett under ett. Kommunen har pr i dag 58 sysselsatt innen overnatting- og serveringssteder/reiselivsvirksomhet (og 157 innenfor detaljhandel). Andøy Reiseliv SA har en viktig fellesfunksjon for å koordinere næringen. Aktørene ser store muligheter ved å ta hele kommunen i bruk, og ønsker seg økt kompetanse og felles utvikling av Andøy som reiselivsmål.

Mulige delstrategier for å oppnå mål:

- Utvikle en reiselivsstrategi for Andøy kommune som opplevelsesdestinasjon basert på mal for Hvitebok for reisemålsutvikling. Herunder nullpunktsanalyse, strategiutvikling og realisering.
- Utvikle attraktive og fremtidsrettede opplevelses-pakker.
- Stimulere til nettverk og samarbeid mellom lokale bedrifter, og opplevelser i skjæringspunktet reiseliv og unike opplevelser, herunder lokal mat/landbruk, fiskeri, kultur, historie og handel.
- Stimulere til nyetablering med tilvekst av komplementære tilbud som markedet etterspør.
- Styrke Andøy Reiseliv SA og deres arbeid med bl.a. felles markedskommunikasjon og kompetanseutvikling i næringen, samt samarbeid med Vesterålen Reiseliv.

7.4.3 Andøy som arena for fremtidsrettet teknologi – satsing på teknologi og kompetanse

Effekt mål: Å posisjonere Andøy som nasjonalt senter for romteknologi og forskning.

Resultat mål: Øke sysselsettingen med 200 innen 2024.

Andøya Space Center (ASC) med underliggende selskaper er en unik nasjonal virksomhet, med spisskompetanse innenfor en fremtidsrettet teknologi. Bedriften planlegger vekst, og de kan gjennom knoppskyting og samarbeid bidra til utvikling av lokale leverandører og kunnskapsmiljø. F.eks. vekst i studieplasser og linjer ved Andøy videregående skole innenfor rom- og droneteknologi, samt andre forsknings- og utdanningsmuligheter. Omstillingsstrategien skal ikke omfatte realisering av store hovedprosjekter hos ASC, men bidra til økt knoppskyting og ringvirkninger av deres kompetanse og satsing. Forsvaret i Andøy har også viktig kompetanse som, gitt at de blir i kommunen, kan innebære muligheter for ny næringsvirksomhet innen områder som f.eks. tekniske tjenester og beredskap. For å understøtte service ovenfor fiskeflåten, er det påpekt behov for vekst i virksomheter som tilbyr f.eks. elektro, rør og mekaniske tjenester. ASC med datterselskaper har 78 sysselsatte pr 2015, mens sysselsettingen innenfor forretningsmessig tjenesteyting er 137 totalt sett.

Mulige delstrategier for å oppnå målet er:

- Understøtte utvikling og knoppskyting av Andøy Space Senter med underliggende selskaper, Andøya Test Center og NAROM. Herunder satsing på droneteknologi mv.
- Styrke Andøy videregående skole sine nasjonale tilbud innenfor romteknologi og mulig satsing på droneteknologi mv.
- Utrede mulig lokalisering av forskningsmiljø og høyere studier i Andøy
- Styrk utvikling av kompetansebedrifter som viktige underleverandører til romteknologi og andre fokusnæringer.

7.4.4 Andøy som attraktivt bosted for unge – satsing på kultur, utdanning og bostedskvalitet

Effekt mål: At unge bosetter seg i Andøy, og at de opplever å ha gode utviklingsmuligheter lokalt.

Resultat mål: Unge mellom 16-35 år utgjør min. ... % av befolkningen i Andøy kommune i 2024.

(Konkret mål fastsettes når relevant statistikk foreligger).

Det er ungdommen som er fremtiden, og Andøy kommune har behov for å kompensere for befolkningsnedgangen blant unge og sikre at de har relevante tilbud og muligheter lokalt. Det finnes i dag et bredt kulturtilbud, men de unge savner transportløsninger som gjør at de kan bruke disse. Andøy fremheves som dyktig mht. entreprenørskap i skolene. Dette kan videreutvikles, gjerne også ved at gode forretningsideer og ungdomsbedrifter videreføres etter studie. En sentral utfordring er at unge må bort under utdanning etter grunnskolen. Andøy har derfor merket seg utfordringen mht. mangel på lokale lærlingeplasser og studietilbud etter VK1, noe som tvinger unge ut av kommunen og på hybel i ung alder. Tilgang på attraktive tomter og boliger anses som en utfordring for at unge skal bosette seg i Andøy. Dette er en kompleks sak, hvor essensen synes å være at unge som vurderer å flytte til/bosette seg primært ønsker en attraktiv tomt med sjøutsikt. Andøy kommune og lokale utbyggere kan samarbeide om tilrettelegging og utvikling av attraktive boområder. Gode tilbud innen skole og barnehage også viktig for bosetting av småbarnsforeldre.

Denne satsingen bør være et samarbeidsprosjekt hvor Andøy kommune spiller en viktig rolle.

Delstrategier kan være:

- Øke tilretteleggingen for et bredt og åpent kulturtilbud for unge slik at de får utvikle sitt talent
- Styrke lærlingebedriftsordninger for å unngå at de unge må reise bort under utdanning lokalt
- Styrk elevbedriftsordningen i grunnskole og ungt entreprenørskap i videregående skole
- Arbeide for å utvikle lokale utdanningstilbud, både i fagopplæring, videregående og høyskole
- Arbeide for gode og attraktive botilbud, både på leie- og eie markedet
- Styrke Andøy sitt omdømme som bokommune, for unge og småbarnsfamilier.

7.4.5 Andøy som et attraktivt etableringssted – satsing på infrastruktur og næringsvennlig kommune

Effekt mål: At Andøy kommune fremstår som en av de mest attraktive steder for etablering av arbeidsplasser inn områder hvor kommunen har spesielle fortrinn.

Resultat mål: Moderne havnefasiliteter og sivil utnyttelse av infrastruktur på flyplassen er realisert innen 2024.

Det er særlig to store infrastrukturtiltak som kan være utløsende, eller til hinder, for vekst innen både fiskeri/havbruk, reiseliv og teknologi. Dette omfatter primært Andenes havn og tilgang til næringsområdene rundt flyplassen. I tillegg er modernisering og tilstrekkelige dybdeforhold ved andre havner og kai i kommunen viktig, samt oppdragering av internett og mobildekning i hele kommunen. Omstillingsstrategien skal ikke omfatte bygging av slik infrastruktur, men vurderinger og strategiske planer som sikrer involvering og riktig innretning på disse. Dette vil også bidra til å gjøre Andøy enda mer attraktiv for bedrifter og offentlig virksomhet som kan etableres/flyttes inn til kommunen. Det ligger et potensial i å markedsføre kommunen som lokaliseringssted.

Andøy kommune ser at de kan bli en enda bedre samarbeidspart for lokale bedrifter i sitt tilretteleggende arbeid for næringsutvikling. De ønsker å yte økt service, ha oppdaterte og gode planer, riktig kompetanse og kapasitet for å gi næringsvennlig bistand og råd.

Kommune bør hovedansvar for dette satsingsområde, siden mye av arbeidet vil måtte gjøres av politisk og administrativ ledelse.

Delstrategier kan være:

- Masterplan og tilrettelegging for realisering av Andenes Nye Havn.
- Tilrettelegging og utvikling av ny kai/havn på Bleik, Nordmela, Dverberg og Risøyhamn for å sikre fiskeleveranser og transport av gods over kai.
- Planer for tilfredsstillende bredbånd og mobildekning i hele kommunen.
- Arbeide for positiv avklaring og plan for sivil og næringsmessig bruk av Andøya Lufthavn med rullebane og annen infrastruktur etter flytting av Andøya Flystasjon.
- Markedsføring av Andøy som etableringssted for privat og offentlig virksomhet utenfra.
- Videreutvikle Andøy kommune som en kompetent og profesjonell utviklingspartner for lokalt næringsliv.